

Jung
**GIDS VIR
NOODGEREEDHEID**

Oor hierdie gids

Die konsep van die gids het voortgespruit uit wat ons geleer het van die reaksie op COVID-19 en ander krisisse, soos burgerlike onrus en oorstromings, wat die behoefte beklemtoon het om kinders, adolessente en jeugdige verder te bemagtig om beter voorbereid te wees vir noodgevalle en om voorstanders en agente van verandering te wees.

Die Jeug Gids vir Noodgereedheid is geskep deur kinders en jongmense van regoor Suid-Afrika. 'n Reeks virtuele opleidingswerksinkels en afgeleë jeuggeleide opstelsessies is gehou met kinders en jongmense, tussen die ouderdomme van 13-25 jaar, van regoor Suid-Afrika. Jeugbydraes en skriftelike voorleggings is gebruik om die algehele struktuur en inhoud van die Jeugnoodgids in te lig.

UNICEF se implementeringsvennoot op hierdie projek was die Jeugprogramme by die Suid-Afrikaanse Instituut vir Internasionale Sake (Youth@SAIIA).

unicef
for every child

youth@SAIIA

Inhoud

4	Inleiding	6	Konsepte en definisies
11	Noodgereedheid	12	Identifisering van risiko's
17	Identifisering van vroeë waarskuwingstekens	18	Ontwikkeling van 'n noodplan
21	Skakeling met relevante groepe en die skep van vroeë waarskuwingstelsels	22	Vind van betroubare en akkurate inligtingsplatforms
23	Ontwikkel leierskap- en reaksievaardighede		
25	Nooddiensreaksie	26	Reaksie in 'n noodgeval
27	Spesifieke noodreaksie	30	Om ander by te staan
30	Kommunikasie tydens 'n noodgeval		
32	Noodherstel en voorkoming	33	Noodherstel
35	Nooddiensreaksie		
38	Slotsom		

01

Inleiding

Kom ons wees eerlik. Oral waar ons kyk, is daar 'n soort krisis.

Ons sien die gevolge van klimaatsverandering regoor die wêreld en ervaar dit ook hier in Suid-Afrika. Meer gereelde en intense storms en vloede vernietig mense se huise en lewens. Waterbeperkings word deel van ons lewens; mense staan tou vir water tydens droogtes en spaar elke druppel omdat ons vrees dat 'dag nul' sal aanbreek; dit sal wees wanneer ons damme en reservoirs droogloop. Ons sien en hoor ook van verwoestende brande wat landerye, huise en eiendom vernietig. Daar is besoedeling in ons riviere, oseane en riviere, en baie van ons het nie toegang tot basiese dienste soos skoon drinkwater nie.

Inleiding

Ons ervaar verder steeds die verwoestende uitwerking en nagevolge van COVID-19. Ons sien hoe mense kwaad word en betoog omdat hulle nie huise of munispale dienste het nie en nie meer veilig voel nie. Ons sien die negatiewe uitwerking van voortdurende geweld teen vroue en kinders, en ons sien hoe ongelukheid en werkloosheid, veral onder die jeug, 'n negatiewe impak op die samelewing het.

Die bedreiging van krisis en om in noodsituasies te wees is 'n werklikheid in ons samelewings en daarom moet ons voorbereid wees.

Deur vaardighede aan te leer en kennis te op te doen oor hierdie dinge, kan ons beter voorberei om onself en ons gemeenskappe te beskerm wanneer ons rampe en noodsituasies beleef. Ons kan ook daaraan werk om die uitwerking van sulke rampe in die eerste plek te verhoed of te verminder. Ons kan deel wees van die oplossing in plaas daarvan om hulpeloos te voel.

Wanneer ons bemagtig voel en kennis het, kan ons begin om beter keuses maak. Ons sal duideliker en slimmer kan dink. Ons sal probleme beter kan oplos, beter kan kommunikeer en mense help om saam te werk. Regoor die wêreld neem jongmense stappe om ramprisiko's by die skool, by die huis en in hul gemeenskappe te verminder. Hulle pleit vir volhoubare en veerkragtige samelewings en hulle word aktiewe burgers wat betrokke raak by besluite oor hoe om hul gemeenskappe te beskerm en te verbeter.

Ons moet 'n netwerk van toegewyde, geïnspireerde en ingeligte jongmense bou, wat gereed is om in hul eie gemeenskappe te werk.

En dit is presies hoekom ons hierdie gids ontwikkel het.

Hierdie gids verskaf 'n grondslag met basiese riglyne vir hoe om beter te

reageer tydens nood- of rampsituasies, en hoe om sosiale aanpasbaarheid te help bou sodat jou gemeenskap beter is daarmee om krisis te hanteer. Die gids is vol inligting wat jy kan lees en waaroor jy kan nadink, en daar is ook interaktiewe aktiwiteite wat jy kan voltooi.

Dit is belangrik om daarop te let, dat dit nie 'n gids vir eerste reageerders is nie. Om 'n noodhulpreaksielid te wees, moet jy behoorlike opleiding en toerusting hê. Hierdie gids handel oor noodgereedheid, die bou van sosiale veerkragtigheid en om jou te help verstaan hoe om voor te berei vir 'n noodgeval, asook hoe om veilig te bly en te help om die uitwerking van krisis te voorkom of te versag wanneer dit plaasvind.

Hierdie gids is mede-ontwikkel deur jeugdeelnemers (ouderdom 13-25 jaar) van regoor Suid-Afrika deur 'n reeks werksessies, kundigheidssessies en skryfspanne. Ons het stories gedeel van hoe ons verskillende noodsituasies ervaar het, en deeglike navorsing oor noodgereedheid gedoen. Hierdie gids is dus gebaseer op geleefde ervarings en eerstehandse inligting.

So, hier gaan ons!

Ons is regtig bly dat jy gekies het om dié pad saam met ons te stap en dat jy vasbeslote is om 'n voorspraakmaker vir noodvoorbereidings in jou eie gemeenskap te word. Ons hoop dat ons almal kan saamwerk om te verseker dat ons generasie van jongmense meer veerkragtig is en voorbereid is vir noodgevalle en krisis.

02

Definisies en konsepte

Dit is belangrik om by die begin te begin en te verstaan wat sommige van die belangrikste noodterme, -begrippe en -definisies beteken.

Definisies

Wat is 'n noodgeval?

'n Noodgeval is 'n **ernstige, onverwagte en dikwels gevaarlike situasie** wat 'n bedreiging of risiko vir gesondheid, lewe, eiendom of die omgewing inhou. Noodgevallen vereis onmiddellik optrede om die uitwerking van die bedreiging of risiko wat dit inhou, te verminder en te beperk.

Watter soorte noodgevallen is daar?

Verskillende soorte bedreigings kan tot noodgevallen lei. Hierdie gids fokus op:

- • **Klimaat en omgewing:** Woeste storms, oorstromings en droogte, lug-, water- en grondbesoedeling.
- • **Konflik en onrus:** Onstaan as gevolg van frustrasie en woede wat tot geweld kan lei.
- • **Gesondheidskrisisse:** Uitbreek van aansteeklike siektes en virusse.

Al hierdie krisisse kan 'n gevaar vir lewe, gesondheid en die omgewing inhou. Hulle kan skielik plaasvind, na 'n enkele gebeurtenis, of geleidelik met verloop van tyd na vore kom, maar die uitwerking van albei kan vir jare duur.

Wat is die verskil tussen 'n noodgeval en iets slegs wat gebeur?

Mense kan noodgevallen op verskillende maniere ervaar. Jy het dalk 'n persoonlike noodgeval, soos 'n familielid wat 'n hartaanval kry of deur 'n motor getref word. Dit is 'n skok, maar dit is meer persoonlik van aard die mense wat geraak word, is jy, jou gesin en ander wat direk betrokke is. Ander noodgevallen het 'n wyer uitwerking, wat meer mense tegelyk raak of selfs 'n hele gemeenskap of samelewing, soos 'n ernstige droogte of 'n vloed. Albei soorte noodgevallen is moeilik om te hanteer, maar hierdie gids is gefokus op die soort noodgevallen wat groot groepe mense terselfdertyd raak.

Wat is 'n gevaar?

'n Gevaar is 'n **verskynsel of 'n proses**, wat natuurlik of mensgemaak kan wees, **wat 'n groep mense** hulle besittings, en hul omgewing in gevaar kan stel as hulle nie voorsorgmaatreëls tref nie. Sommige gevare is natuurlik gebeurtenisse soos vloede, droogtes en aardbewings, terwyl ander deur mense veroorsaak word, soos nywerheids- of tegnologiese gevare (ontploffings, brande, giftige chemiese stortings). Oorloë en terrorisme is ook gevare wat deur mense veroorsaak word.

Definisies

Wat is 'n ramp?

'n Gevaar word 'n ramp wanneer daar **wydverspreide verlies van mense, besittings/ eiendom en geld is of die omgewing vernietig word**. Rampe is ernstige ontwortings in die daaglikse bestaan van 'n gemeenskap of die werking van 'n stelsel en kan deur natuurlike of mensgemaakte gevare veroorsaak word. Mense praat dikwels van 'n atuurrampe', maar daar is nie net natuurlike gevare wat rampe binne gemeenskappe veroorsaak nie. Sien jy die verskil?

'n Ramp vind plaas wanneer die volgende drie toestande gelyktydig voorkom:

- 'n Gevaarlike verskynsel kom voor, natuurlik of mensgemaak.
- Die verskynsel veroorsaak baie skade, veral waar geen voorkomende maatreëls getref is nie.
- Die verskynsel het 'n meer verwoestende uitwerking op mense wat in gevaarlike plekke woon.

Wat is noodreaksie?

Noodreaksie is die **stelselmatige reaksie op 'n onverwagte of gevaarlike gebeurtenis**.

Die doel van noodreaksie is om lewens te red en om die uitwerking van die gebeurtenis op mense of die omgewing te versag of te verminder. Noodreaksie is 'n baie belangrike komponent van veiligheid en sekuriteit. Tydsberekening is ook belangrik, want hoe vinniger mense kan reageer, hoe minder skade sal die ramp doen.

BELANGRIK:

Hierdie gids is NIE daarop gemik om jou voor te berei om 'n eerste reageerder te wees nie. Hierdie gids is eerder daarop gemik om jou te help verstaan wat jy as 'n normale burger moet doen wanneer 'n noodgeval jou tref.

Wat is kwesbaarheid?

Kwesbaarheid is die **onvermoë om 'n gevaar te weerstaan of om te reageer wanneer 'n ramp plaasgevind het**. Byvoorbeeld, mense wat op laagliggende gebiede woon, is meer kwesbaar vir vloede as mense wat hoër op woon. Kwesbaarheid hang af van verskeie faktore, soos mense se ouderdom en gesondheidstoestand, plaaslike omgewings- en sanitêre toestande, asook die kwaliteit en toestand van plaaslike geboue en hul ligging met betrekking tot enige gevare. Gesinne met minder hulpbronne woon dikwels in gebiede met 'n groter risiko omdat hulle nie veiliger en dikwels duurder plekke kan bekostig nie. Dit is wat ons **ekonomiese kwesbaarheid** noem. Daar is ook **fisiese kwesbaarheid** wat byvoorbeeld voorkom as iemand in 'n houthuis woon, wat minder geneig is om in 'n aardbewing ineen te stort, maar dit kan meer kwesbaar wees as daar 'n brand of 'n hewige storm is.

Wat is 'n eerste reageerder?

'n Eerste reageerder is 'n **opgeleide professionele persoon**, soos 'n polisiebeampte, mediese praktisyn of brandbestryder, **wie se werk dit is om die eerste persoon op die toneel van 'n noodgeval te wees**. 'n Eerste reageerder het gespesialiseerde opleiding wat hulle in staat stel om te weet wat om in verskillende situasies te doen, wat dikwels mediese opleiding is.

Wat is risiko?

Risiko is die **waarskynlikheid dat 'n gevaar in 'n ramp sal verander**. Kwesbaarheid en gevare is nie gevaarlik wanneer mens afsonderlik daarna kyk nie, maar as hulle bymekaar kom, word dit 'n risiko, met ander woorde, daar is 'n groter waarskynlikheid dat 'n ramp sal gebeur. Risiko's kan verminder of bestuur word. As ons versigtig is oor hoe ons die omgewing behandel, en as ons bewus is van ons swakhede en kwesbaarhede vir bestaande gevare, kan ons maatreëls tref om seker te maak dat gevare nie in rampe verander nie. In noodgereedheidswerk is dit belangrik om die risiko's en kwesbaarhede te kan hanteer. Ons kan voorsien hoe risiko's en kwesbaarhede kan kombineer sodat ons daarby kan aanpas en die potensiële uitwerking van gevare kan versag.

Wat is sosiale veerkragtigheid?

Sosiale veerkragtigheid is die **vermoë van 'n hele sosiale stelsel om rampe te hanteer, te verdra, daarop te reageer en te herstel**. Sosiale veerkragtigheid fokus op die toestande wat mense help om die uitwerkings van rampe te absorbeer wanneer dit plaasvind, of om by veranderinge aan te pas wanneer iets gebeur het. 'n Belangrike aspek van sosiale veerkragtigheid is om gebruik te maak van die sosiale verbindings wat binne groepe, gemeenskappe en netwerke bestaan om noodsituasies te weerstaan, te bestuur en te herstel. Ons kan op drie maniere aan veerkragtigheid dink: 1) die vermoë om dit te hanteer; 2) die vermoë om aan te pas; en 3) die vermoë om te transformeer (verander). Baie van die besprekings oor veerkragtigheid behels die bou van kapasiteit, en dit is waarop hierdie gids gemik is **die bou van jou kapasiteit om te reageer tydens tye van nood**.

Soorte rampe

Droogtes

Droogtes kom voor wanneer 'n streek of gebied minder reën as gewoonlik ontvang wat stroomvloei kan verminder, oeste kan beskadig en watervoorsiening kan beïnvloed.

Daar is vier soorte droogtes:

- Meteorologiese droogte** wanneer die hoeveelheid reën in 'n spesifieke gebied minder is as die gemiddeld.
- Hidrologiese droogte** wanneer verminderde reën watervoorrade beïnvloed.
- Landboudroogte** wanneer landerye deur droogte geraak word.
- Sosio-ekonomiese droogte** wanneer die vraag na water swaarder weeg as die beskikbaarheid van water.

Oor die afgelope dekade het Suid-Afrika toenemende droogtes ervaar, veral in die Oos- en Wes-Kaapse streke.

VOORBEELD:

Kaapstad-droogte, 2015 2018

Na drie jaar van ondergemiddelde reënval, het Kaapstad 'n erge droogte beleef wat gelei het tot damme wat drooggeloopt het en die stad se watervoorsiening beïnvloed het. Na aanleiding van waterbeperkings en verskerpte kommunikasie om water te bespaar, kon die stad 'dag nul' vermy die dag wanneer die krane sou droogloop. Kaapstad se droogte was die gevolg van klimaatsverandering wat weerpatrone verander het, sowel as swak beplanning en die onvermoë om op te tree op voorspellings van klimaatstoestande wat op bewyse gebasseer is.

Vloede

Oorstromings is natuurlike gevare wat veroorsaak word wanneer groot hoeveelhede water op droë land oorloop as gevolg van swaar reënval. Daar is drie algemene tipes vloede:

- Kitsvloede** (flash floods) word veroorsaak deur vinnige en oormatige reënval in 'n kort tydperk (gewoonlik binne ses uur). Kitsvloede verhoog watervlakke in riviere, strome of kanale.
- Riviervloede** vind plaas wanneer swaar reën 'n rivieroewer laat oorloop.
- Kusvloede** word veroorsaak deur seevlakstygings wat die gevolg is van hoogwater, stormvloede of tsoenami's.

Vloede is die mees algemeen aangetekende gevaar in Suider-Afrika. Suid-Afrika het meer as 77 groot vloede tussen 1980 en 2010 ervaar, asook baie meer daarna.

VOORBEELD:

Hennopsrivier Tshwane-vloede, 2019 en 2022

Die Hennopsrivier in Tshwane het sy wal gebars weens swaar reën. Hierdie oorstromings het die lewens van die meer as een miljoen mense wat naby die rivier gewoon het, beïnvloed. Beide vloede het gelei tot groot infrastruktuur- en ekonomiese skade toe paaie, geboue en huise onder water was.

KwaZulu-Natal-vloed, April 2022

In April 2022 het swaar reënval gelei tot katastrofiese vloede in KwaZulu-Natal, wat die dood van 448 mense (insluitend 57 skoolkinders) veroorsaak het, meer as 40 000 mense dakloos gelaat, meer as 12 000 huise en 600 skole vernietig en gelei tot ontwrigtings in watervoorsiening, vervoer en daaglikse aktiwiteite. Terwyl klimaatsverandering wat lei tot intense reënval as die primêre oorsaak beskou word, het swak behuising in informele nedersettings, verouderende infrastruktuur en beperkte kennis oor vloedreaksie onder kwesbare gemeenskappe die uitwerking veel erger gemaak.

Wegholbrande

Brande word veroorsaak deur dinge soos brandstof, weerstoestande of 'n iets wat dit aansteek soos weerlig, gloeiende sigaretstompies of brandstiging. Brande kan per ongeluk in huise ontstaan of as gevolg van menslike nalatigheid, soos elektriese foute met toestelle, brandende kerse, verhitte toestel, brandende olie op 'n stoofplaat, of onbewaakte oop braaivleisvure.

Veldbrande is 'n soort wegholbrand wat ontstaan as gevolg van natuurlike oorsake, soos weerlig, of as gevolg van menslike aktiwiteite, soos kampvure. Hierdie brande is algemeen in baie droë toestande, soos tye van droogte en tydens seisoene met baie wind.

Veldbrande is algemeen in Suid-Afrika en veroorsaak skade aan natuurlike habitatte, eiendom, gewasse en luggehalte wat asemhalingsprobleme kan veroorsaak en ook tot lewensverlies kan lei.

VOORBEELD:

Tafelbergbrand Kaapstad, 2021

Die veldbrand in April 2021 op Tafelberg het oor dele van die Nasionale Park na die Universiteit van Kaapstad versprei. Hierdie brand het die boonste kampus van die Universiteit van Kaapstad beskadig, waar die Spesiale Versamelingsbiblioteek en die historiese strukture, soos Mostert se Meul, vernietig is. Studente moes koshuise ontruim en klasse is tydelik opgeskort. Terwyl die oorsaak van die brand nie bevestig is nie, kon wind, droë plantegroei en uiters warm weer moontlik daartoe bydra om die brand te versprei.

Soorte rampe

Erge Storms

Erge storms soos **donderstorms**, is hewige, kort weerversteurings met weerlig, donderweer, digte wolke, swaar reën of hael en sterk winde.

Weerlig van donderstorms kan brande veroorsaak, elektriese toerusting beskadig en mense en diere doodskok. Sterk winde as gevolg van donderstorms kan huise vernietig, voertuie beskadig, bome ontwortel en pale wegwaai.

Suid-Afrika ervaar meestal donderstorms gedurende die somer. Hierdie storms raak grootliks huishoudings in informele nedersettings, wat gewoonlik van laekostemateriaal in rampegevelige gebiede gebou is.

VOORBEELD:

Oos-Kaap Storms, 2021

In Desember 2021 het swaar donderstorms Mthatha-dorp, in die Oos-Kaap provinsie, getref. Ses mense is dood, meer as 27 mense het in die hospitaal beland en honderde dakloos gelaat. Meer as 1 000 huise is beskadig en 8 810 mense is geraak. Behalwe fisiese skade aan huise en geboue, het die donderstorm gesondheid, water en sanitasie, beskikbaarheid van voedsel en lewensbestaan beïnvloed. Mense moes die uitwerking wat as gevolg daarvan ontstaan het, hanteer, insluitend trauma, stres, beperkte higiënemateriaal en voedselonsekerheid.

Gesondheidsnoodgevalle

Gesondheidsnoodgevalle kom tipies voor as gevolg van epidemies of pandemies.

Epidemies is aansteeklike siektes wat oor 'n gemeenskap, bevolking of streek versprei en ernstige gesondheidsgevolge kan hê. Voorbeelde van epidemies is cholera, masels en malaria.

Pandemies is siektes wat oor 'n groot groep mense versprei, dikwels van een mens na 'n ander oor verskeie lande of kontinente. Pandemies het die potensiaal om miljoene mense dood te maak en samelewings en ekonomieë te ontwrig.

Met toenemende wêreldwye reis, verstedeliking, veranderinge in grondgebruik en meer ontginning van die natuurlike omgewing, het gesondheidsnoodgevalle toegeneem en versprei dit wyer.

VOORBEELD:

Masels

Aan die einde van 2022 het masels in die Limpopo-provinsie begin uitbreek, wat meestal kinders tussen die ouderdomme van 5 en 9 jaar geraak het. Vroeg in 2023 het masels na vyf ander provinsies versprei met meer as 130 gevalle wat bevestig is. Die meerderheid van die gevalle was van mense wat nie ingeënt is teen die siekte nie.

MIV/VIGS

Suid-Afrika bly die middelpunt van die MIV-pandemie — 20% van alle mense wat met MIV leef is in Suid-Afrika, en 20% van nuwe MIV-infeksies kom ook hier voor.

Die land ervaar ook 'n groot las van tuberkulose (TB), insluitend multi-middel-weerstandige TB, wat die MIV-epidemie versterk. Ongeveer 8,2 miljoen mense leef tans met MIV.

Burgerlike Onrus

Burgerlike onrus kan enige tyd voorkom en is meer waarskynlik wanneer bydraende faktore soos armoede en werkloosheid lei tot frustrasie en woede teenoor regerings of ander groepe in die samelewing. Burgerlike onrus kan vreedsaam wees, soos deur 'n optog, maar kan ook ontwrigtend of gewelddadig wees, soos in betogings, stakings en protesoptogte.

Hierdie betogings kan maklik deur verskillende groepe gemanipuleer word en kan ontwrigtings in dienste veroorsaak, soos toegang tot openbare vervoer en kan lei tot dood, vandalisme, beserings of arrestasies deur die polisie wat die onrus probeer beheer.

VOORBEELD:

Burgerlike onrus, Julie 2021

In Julie 2021 het Suid-Afrika 'n vlag van geweld ervaar wat plundering, voedselonluste, beskadiging van eiendom, en mees tragies, die dood van honderde mense behels het. Die vinnige verslegting van die situasie het beklemtoon hoe vinnig die oppergesag van die reg kan afbreek. Bydraende faktore sluit in armoede en werkloosheid wat frustrasie aangevuur het, sowel as 'n onvermoë onder veiligheidsdienste om die geweld vinnig te bestuur.

LET WEL

Dit is belangrik om te verstaan dat gevare dikwels interaksie met mekaar het en mekaar vererger. Byvoorbeeld, 'n vloed is hoofsaaklik 'n omgewingsgevaar, maar dit kan lei tot die verspreiding van siektes in die water, wat lei tot 'n gesondheidsnoodgeval. Net so kan lugbesoedeling, wat 'n chemiese gevaar is, asemhalingsweefsel beskadig. Dit kan ook lei tot woede in gemeenskappe wat burgerlike onrus kan veroorsaak. Noodgevalle gebeur nie altyd onafhanklik van mekaar nie en kan mekaar op verskillende maniere beïnvloed.

03

Noodgereedheid

Wanneer ons aan rampe dink, dink ons dikwels aan die werklike gebeurtenis om vasgevang te word in 'n vloed of 'n protesoptog en nie die gebeure wat tot daardie punt gelei het nie.

Een van die beste maniere om rampe te hanteer, is 'n oodgereedheid', wat verwys na die maatreëls wat jy kan tref om dit voorkom of die uitwerking van 'n ramp op jou gesin, gemeenskap en lewe te verminder. Om voorbereid te wees kan help om angs, vrees, verwarring en verlies te verminder.

Die doel om voorbereid te wees is om:

- Die impak wat die ramp sal hê te verminder wanneer dit tref,
- 'n Duidelike begrip te hê van wat jy moet doen tydens die ramp, en
- 'n Plan te ontwikkel om jou hulpbronne en tyd ten beste te gebruik, en die hoeveelheid moeite wat nodig is om jou en jou gemeenskap veilig te hou te verminder.

Alle noodgereedheid moet spesifiek vir jou eie situasie wees, en dit moet persoonlik word. Gebruik hierdie afdeling van die gids om deur die stappe te gaan van hoe om meer voorbereid te wees.

3.1 Identifisering van risiko's

Om voorbereid te wees vir 'n ramp en om dit te kan bestuur, is dit baie belangrik om jou eie risiko's en kwesbaarhede voor die tyd te identifiseer.

Risiko-identifikasie handel oor die faktore wat rampe veroorsaak, en die kwesbaarhede wat hierdie rampe kan vererger. Risiko-evaluering help ons om rampriskos te identifiseer, te assessee en te probeer verstaan, en is dus 'n belangrik stap om dit te verminder.

Jou omgewing het dalk reeds 'n spesifieke risiko-assessering. Jy kan jou plaaslike wyksraadslid kontak om uit te vind of hulle jou na 'n bestaande risiko-assessering kan verwys, of hulle kan dalk 'n groep belanghebbendes byeenroep om 'n assesering te doen. Maar wat ookal die geval is, dit is altyd 'n goeie idee om met die verteenwoordiger van jou plaaslike regering in aanraking te kom om uit te vind wat gedoen is en wat nog gedoen moet word.

As jy nie seker is wie jou plaaslike wyksraadslid is nie, besoek www.elections.org.za om uit te vind. ✂

Jy en ander jongmense in jou omgewing wil dalk julle eie basiese risiko-assessering doen. Jy kan dit ook by die skool probeer. Wanneer julle 'n risiko-evaluering doen, is sommige van die belangrikste dinge om oor na te dink en te verstaan:

- **Gevare:** die moontlike bron van skade, soos 'n vloed, storm, brand of burgerlike onrus
- **Blootstelling:** hoe jy aan hierdie gevaar blootgestel kan word
- **Kwesbaarheid:** hoe vatbaar jy of ander mense/dinge is vir die moontlike gevaar

Assessering van my risiko's

GIDSVRAE

MY ANTWOORDE

In watter soort klimaat woon jy? Is dit warm, droog, koud, reënerig, of het dit enige ander klimaatseienskappe?

In watter soort omgewing woon jy? Is daar enige gebiede wat lyk asof dit aan klimaatverwante gevare blootgestel is, soos gebiede wat vatbaar is vir vloed, steil hellings wat vatbaar is vir grondverskuiwings, gebiede met erosie.

Is daar enige gebiede wat lyk asof hulle nie aan klimaatverwante gevare blootgestel word nie, wat veilige plekke kan wees tydens 'n ramp?

Is daar enige gevare in die gebied wat nie deur die klimaat veroorsaak word nie, soos omgewingsbesoedeling?

Is daar enige areas wat geneig is tot water wat net staan?

Het jou gemeenskap enige noodgevallen of rampe in die verlede ervaar? Wat was dit, wat het gebeur en hoe is mense beïnvloed?

GEVARE

3.1 Identifisering van risiko's

Assessering van my risiko's

GIDSVRAE

MY ANTWOORDE

Watter soort gebou ondersoek jy? Is dit 'n veilige struktuur, van watter materiale is dit gemaak, hoe veilig is die struktuur?

Watter toegang het jy tot lewensdienste (lifeline utilities) soos:

Watertoevoer

Afvalwater en sanitasie

Stormwaterbestuur

Energie

Bestuur van vaste afval

Vervoer

Padnetwerke

Kommunikasie

Hoe gebruik mense die grond om jou? Is dit 'n residensiële omgewing of 'n stedelike omgewing met huise en winkels, of is dit 'n landelike gebied met landerye en oop ruimtes?

Watter soort fasiliteite het jy in jou gemeenskap, soos:

Onderwysfasiliteite

Gesondheidsfasiliteite

Plaaslike regeringsgeboue

Godsdienstige geboue/gemeenskapsale

Ontruimingsentrums

Ander sosiale infrastruktuur of fasiliteite

Watter soort gemeenskapsnetwerke bestaan of is jy 'n deel van? Het jy 'n buurtwag, 'n gemeenskapspolisiëringsgroep, 'n godsdienegroep of ander soort sosiale of gemeenskapsinstellings waarvan jy of ander deel is?

3.1 Identifisering van risiko's

Assessering van my risiko's

GIDSVRAE

MY ANTWOORDE

Dink jy jy loop die risiko van enige rampe of noodgevalle? Indien wel, wat sou dit wees? Gebruik vorige ervarings of historiese kennis om hieroor na te dink.

Het jy 'n sterk ondersteuningsnetwerk? Is daar mense wat jy kan bel of verskillende groepe waarvan jy deel is?

Wat is jou vermoë om van enige rampe te herstel? Kan jy maklik vervang wat jy nodig het of is dit alreeds moeilik?

Woon daar bejaardes, jong kinders of mense met gestremdhede in jou huishouding?

Deur die inligting wat jy hierbo ingesamel het te gebruik, identifiseer die volgende:

Die hoofprobleme en kwessies in my gemeenskap is:

My grootste bekommernisse hieroor is:

Om hierop te reageer of beter voorbereid te wees, moet ek/ons:

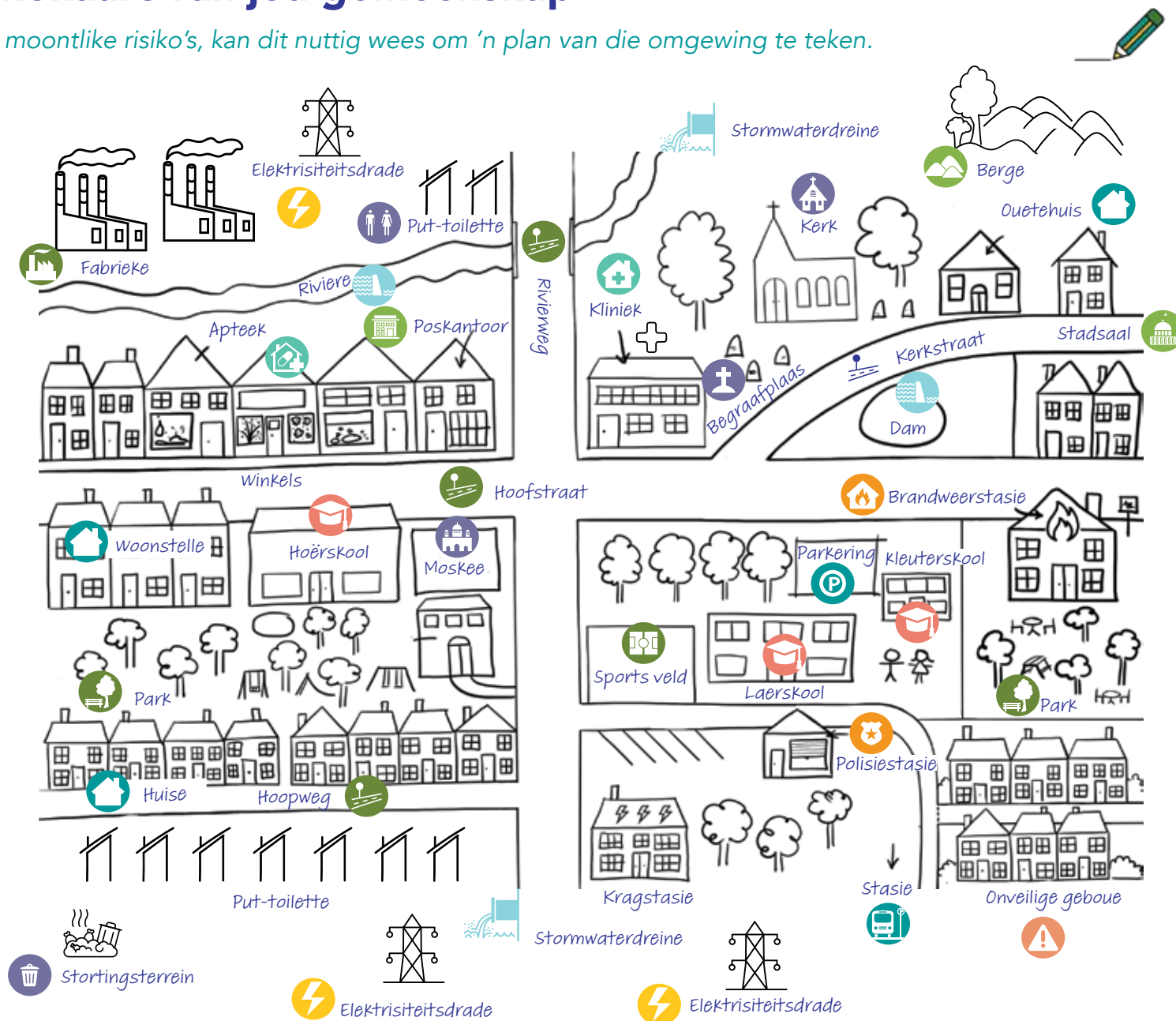
Aktiwiteit

Teken 'n risikokaart van jou gemeenskap

Sodra jy ondersoek ingestel het na die moontlike risiko's, kan dit nuttig wees om 'n plan van die omgewing te teken.

STAP 1

Begin deur die belangrikste geboue te teken: skole, 'n hospitaal, brandweerstasie, polisiestasie en huise. Teken ook geboue of strukture wat gevaarlik kan wees, soos fabriek, stormwaterdreine, put-toilette, damme of elektrisiteitopwekkers, sowel as geboue wat in 'n swak toestand is. Teken verskillende simbole vir elke soort gebou of struktuur. Identifiseer al die paaie, riviere, elektrisiteitsdrade, watervoorsiening, rioolstelsels en afvalhope. Gebruik 'n ander kleur om elkeen van hierdie areas te wys.

Aktiwiteit Teken 'n risikokaart van jou gemeenskap

STAP
2

Sodra jy hierdie basiese kaart het, gebruik die inligting wat jy tydens jou risikobepaling ingesamel het om te wys hoe erg die geboue geraak kan word ('n bietjie, redelik baie, heeltemal uitgewis). Gebruik 'n ander simbool of kleur vir die verskillende vlakke van risiko en die tipe risiko, byvoorbeeld vloedgebiede of grondverskuiwingsgebiede.

STAP
3

Identifiseer dan waar die mense is wat eerste gehelp sal moet word in geval van 'n ramp, soos skole, ouetehuse, hospitale en kleuterskole.

STAP
4

Deel dit en begin 'n gesprek met jou klasmaats, onderwysers en mense in jou buurt. Wat kan jou gemeenskap doen om mense veiliger te maak? Watter mense in jou gemeenskap kan jou help?

Jy kan dalk 'n byeenkoms by die skool hou om meer inligting te kry. Nooi gemeenskapslede na jou skool soos jou wyksraadslid, verteenwoordigers van plaaslike organisasies, sakeleiers, polisiebeamptes, brandbestryders, dokters, eerste-reaksiepersoneel, maatskaplike werkers en joernaliste. Praat met hulle oor jou risikokaart en begin 'n bespreking oor hoe om te voorkom dat rampe plaasvind, of hoe om die impak daarvan te verminder as dit plaasvind.

LET WEL

Wat jy ook al deur jou risiko-assessering uitvind, behoort jou nie bang te maak nie. Die eerste stap om enige uitdaging te oorkom, is om die omgewing rondom jou te ken en te verstaan, en dan kan jy begin beplan en voorberei.

Vloede

Grondverskuiwings

Mense wat hulp benodig

Minder risiko

Groter risiko

3.2. Identifisering van vroeë waarskuwingstekens

Sodra jy bewus is van jou eie risiko's en kwesbaarhede, kan jy iets baie belangrik doen: monitering.

Die meeste rampe gebeur nie sommer net skielik nie. Daar is gewoonlik 'n soort opbou, waar dinge stadig begin verander totdat dit 'n keerpunt bereik. Daarom moet ons uitkyk vir vroeë waarskuwingstekens dat 'n ramp op pad kan wees.

WAT IS 'N VROEË WAARSKUWINGSTEKEN?

Vroeë waarskuwingstekens is die eerste tekens en simptome wat daarop dui dat iets nie reg is nie. Die beste manier om vroeë waarskuwingstekens te identifiseer, is om die omgewing rondom jou te ken en te weet wat daar aangaan.

Stel belang in jou omgewing, let op wanneer die reën kom, hoe lank en hoe swaar dit reën, waar die plante groei, hoe die grond lyk en waar die rivier vloei. Wees nuuskierig oor hoe die natuurlike wêreld en die samelewing werk, waar mense loop en waarheen hulle gaan, hoe die dreinerings of afvalstelsels werk. Om 'n goeie begrip van die area rondom jou te hê, sal jou help om te beseft wanneer dinge begin verander; dit is die sleutel tot noodgeredheid.

Daar is baie spesifieke vroeë waarskuwingstekens vir verskillende soorte gevare. Daar is byvoorbeeld maniere om riviervlakke te meet om te monitor vir vloede, of wanneer dit droog is vir droogte. Sodra jy jou risiko-assessering gedoen het en geïdentifiseer het watter gevaar die meeste betrekking op jou omgewing het, vind uit wat die vroeë waarskuwingstekens vir daardie gevaar kan wees en begin om daarna op te let binne jou gemeenskap.

Wees 'n OMGEWINGSKAMPIOEN

Om na jou plaaslike omgewing om te sien kan ook risiko en kwesbaarheid verminder. Maak voorspraak om jou gemeenskap skoon te hou vullis kan dreine blokkeer en riviere besoedel, wat die impak van oorstromings vererger.

Stig 'n skool- of gemeenskapsklub wat vullisverwydering, herwinning en moniteringstelsels in skole kan ondersteun.

Kry 'n 'mini-SASS'-stel waar jy die gesondheid van jou plaaslike strome en riviere kan monitor. Betrek jou gemeenskap, skool of familie en vriende en voer belangrike inligting terug na die mini-SASS-kaart en plaaslike owerhede om te pleit vir optrede.

Sien meer hier: <https://minisass.org/en/>

3.3. Ontwikkel jou noodplan

Om 'n ramp te hanteer, is dit belangrik om 'n noodplan te ontwikkel wat die belangrikste stappe en aksies uiteensit wat jy moet neem wanneer jy met 'n ramp te doen kry.

Sodra jy die beginsels van noodbeplanning verstaan, kan jy begin om jou eie noodplan te ontwikkel.

STAP 1

Begin by jou gesin

Die beste beginpunt vir enige noodplan is deur saam met jou eie gesin planne te maak; dink dus aan planne vir die gebied waar jy woon en die mense saam met wie jy woon.

Kyk rondom jou. Wat is die gevare naaste aan jou huis? Kan daar verbeterings aan jou huis aangebring word om dit veiliger te maak? Is daar plekke in jou huis of in jou gemeenskap wat veiliger kan wees in geval van 'n bedreiging? Waar is die naaste mense en instansies wat jou kan help, soos 'n skool, brandweerstasie, plek van aanbidding, polisiestasie, hospitaal/gesondheidsentrum of plaaslike organisasie? Gebruik die inligting van jou risikobepaling en risikokaart om jou te help.

STAP 2

Identifiseer jou veilige ruimte

Die belangrikste ding is om veilig te bly. Om dit te doen moet jy 'n 'veilige ruimte' identifiseer waarheen jy kan gaan in tye van nood.

Wat is 'n veilige ruimte? 'n Veilige ruimte is 'n plek waarheen jy kan gaan waar jy glo dat jy nie verdere gevaar sal ondervind nie. Dit is ook waar jy toegang het tot basiese hulpbronne soos skuiling, kos, water, elektrisiteit of kommunikasie. Maak seker jy weet waar jou veilige ruimtes is dit kan by die huis, by 'n vriend of familielid se huis, by 'n skool of binne 'n gemeenskapsinstelling wees.

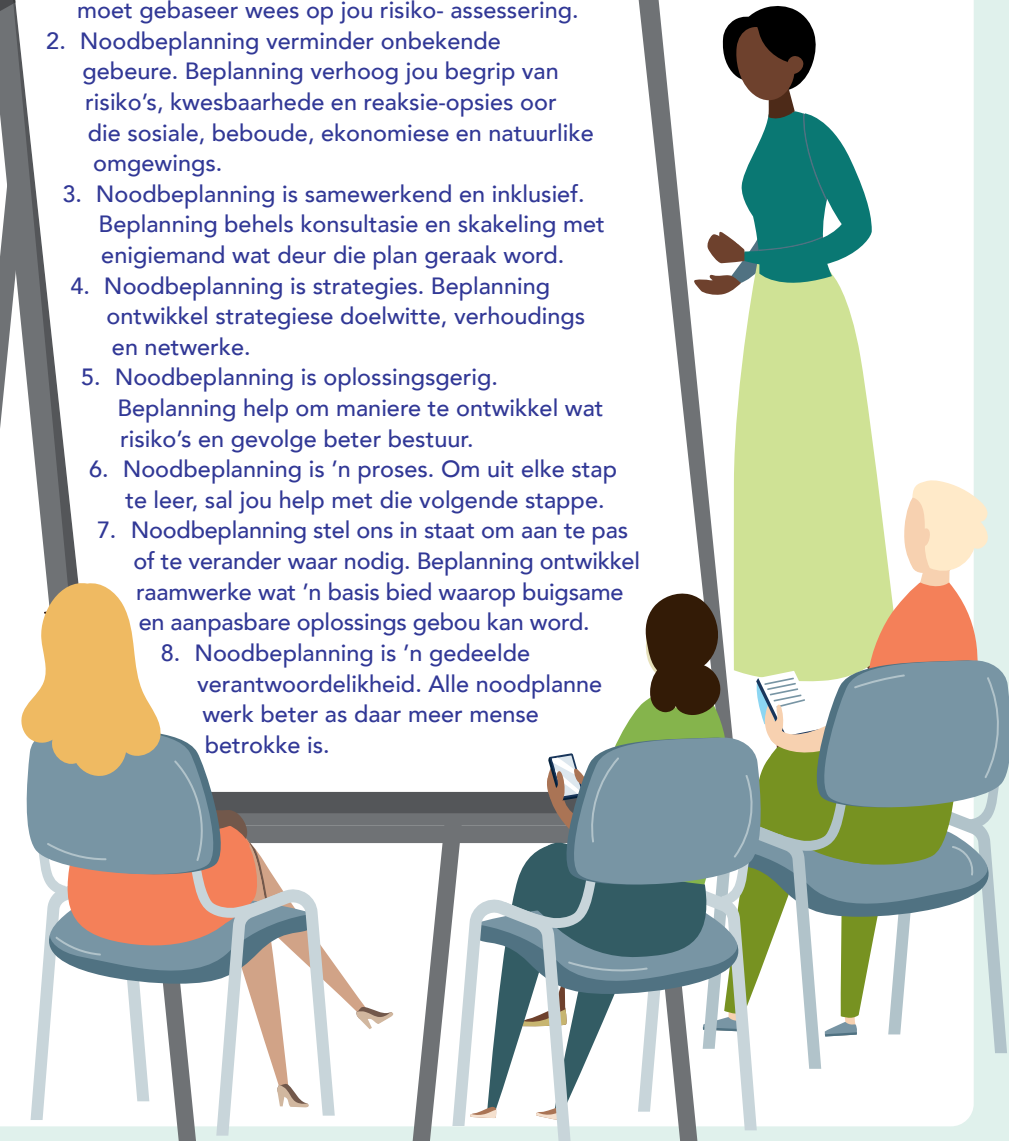
Dit is belangrik om met die mense wat daardie plek besit te praat en hulle te laat weet dit is 'n veilige ruimte vir jou. Deel jou noodplan as mense weet wat jy nodig het, en bewus is van wat jou situasie is, help dit hulle om beter voor te berei om jou te help indien dit nodig sou wees.

Sodra jy jou veilige ruimte geïdentifiseer het, maak seker jy weet hoe om daar te kom vanaf verskillende plekke (huis, skool), en maak 'n kaart van alternatiewe roetes ingeval een geblokkeer word. Jy kan ook hierdie liggings op jou selfoon se karteringdienste stoor.

Hier is 'n paar beginsels om oor na te dink:

Noodbeplanningsbeginsels

1. Noodbeplanning is risiko-ingelig. Jou plan moet gebaseer wees op jou risiko- assessering.
2. Noodbeplanning verminder onbekende gebeure. Beplanning verhoog jou begrip van risiko's, kwesbaarhede en reaksie-opsies oor die sosiale, beboude, ekonomiese en natuurlike omgewings.
3. Noodbeplanning is samewerkend en inklusief. Beplanning behels konsultasie en skakeling met enigiemand wat deur die plan geraak word.
4. Noodbeplanning is strategies. Beplanning ontwikkel strategiese doelwitte, verhoudings en netwerke.
5. Noodbeplanning is oplossingsgerig. Beplanning help om maniere te ontwikkel wat risiko's en gevolge beter bestuur.
6. Noodbeplanning is 'n proses. Om uit elke stap te leer, sal jou help met die volgende stappe.
7. Noodbeplanning stel ons in staat om aan te pas of te verander waar nodig. Beplanning ontwikkel raamwerke wat 'n basis bied waarop buigsame en aanpasbare oplossings gebou kan word.
8. Noodbeplanning is 'n gedeelde verantwoordelikheid. Alle noodplanne werk beter as daar meer mense betrokke is.

3.3. Ontwikkel jou noodplan

STAP 3 Skep jou noodkontaklys

Onthou, jy is nie 'n eerste reageerder nie; as 'n noodgeval jou dus tref, moet jy iemand kan bel om óf vir jouself hulp te kry en 'n veilige ruimte te vind, óf om ander mense te waarsku, te beskerm of te help as jy veilig is. Jy moet weet met wie om in kontak te wees en dit is baie belangrik dat jy telefoonnommers en kontakinligting byderhand het.

As jy in 'n noodsituasie is laat weet iemand bel jou ouers of voogde! Maak seker dat jy hul nommers uit jou kop ken, en moenie aanvaar dat jy enige nommers op jou foon sal kan opsoek nie. Stel 'n basiese lys noodkontakte saam, en memoriseer hierdie nommers ingeval jou foon nie werk nie.

Daar is ook belangrike nasionale nommers wat jy moet ken. Afhangend van die tipe noodgeval, sal jy verskillende mense moet kontak, so dink aan die risiko's en wie jy dalk moet kontak.

NATIONALE NOODKONTAKNOMMERS

Landwye noodreaksie	10111
---------------------	--------------

Ambulans	10177
----------	--------------

Selfoon-noodgeval	112
-------------------	------------

Bel 112 vanaf enige selfoon in Suid-Afrika om na jou netwerkverskaffer se noodoproepsentrum herlei te word. Die operateur sit jou dan deur na die betrokke nooddienst (polisie, ambulans, brandweer, verkeerspolisie, seeredding).

Nasionale Rampbestuursentrum	012 848 4602
------------------------------	---------------------

In Suid-Afrika speel ons plaaslike brandweerstasies 'n baie belangrike rol in noodreaksie en hulle is 'n sterk hulpbron binne ons gemeenskappe. Reik uit na die brandweer in jou area en vra hulle vir raad hulle kan dalk help met belangrike kontakinligting, verskillende dienste, of selfs verskillende soorte opleiding. Dit is belangrik om 'n verhouding met die reageerders in jou area op te bou, so stel jouself voor, vind uit watter dienste beskikbaar is en laat hulle weet dat jy belangstel om meer rampvoorbereid te wees.

Baie gemeenskappe in Suid-Afrika het sosiale mediagroepes wat inligting oor belangrike plaaslike nommers deel. Probeer om by hierdie groepe aan te sluit om te verseker dat jy al die jongste plaaslike kontakinligting in jou omgewing het. Doen navorsing oor watter dienste in jou omgewing beskikbaar is, en gebruik hierdie lys om jou te help om aan die gang te kom.

My persoonlike kontaklys

DIENS	KONTAKNOMMER
Nasionale Hulplyne	
Landwye noodreaksie	10111
Ambulans	10177
Selfoon-noodgeval	112
My gemeenskap	
Ambulans/hospitaal/dokter	
Polisie	
Brandweer	
Water- en Sanitasiedienste	
Buurtwag/Gemeenskapsgroep	
My gesin se inligting	
Kontak 1: Naam	Kontak 2: Naam
Foon:	Foon:
Adres:	Adres:
Buitedorp noodkontak	
Kontak 1: Naam	Kontak 2: Naam
Foon:	Foon:
Adres:	Adres:

3.3. Ontwikkel jou noodplan

Dink aan jou eie omgewing en maak seker jy ontwikkel 'n lys wat vir jou van toepassing is. Jy wil dalk die nommer van 'n distrikskantoor, 'n omgewingsafdeling, 'n hawebestuursbeampte, 'n apteek of 'n veearts insluit.

Stoor hierdie nommers op jou foon en druk of skryf twee kopieë uit. Hang een kopie in jou huis, soos in die kombuis, en maak seker dit is maklik toeganklik. Dit is 'n goeie idee om hierdie inligting met jou familieleden en vriende te deel. Jy kan ook hierdie oefening as 'n klas, klub of skoolgroep doen.

STAP 4

Ontwikkel jou noodpakkie

Dit kan 'n goeie idee wees om 'n noodpakkie of noodtas saam te stel. Tydens 'n noodgeval sal jy waarskynlik 'n paar basiese items nodig hê; jy sal dalk 'n paar belangrike items of besittings moet beskerm, en jy sal dalk haastig toegang daartoe moet kry. 'n Noodtas is handig hiervoor.

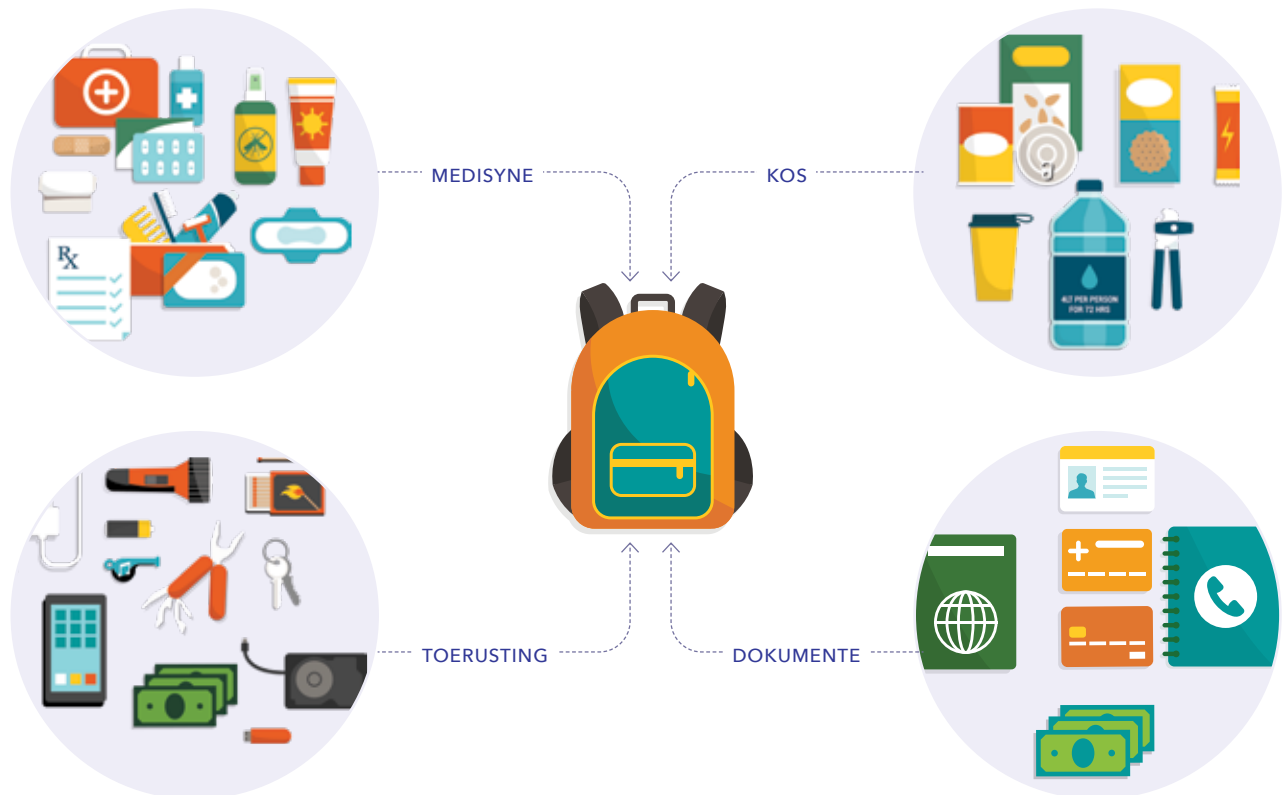
LET WEL

Maak seker dat jy altyd jou belangrike ID-dokumente op 'n veilige plek hou, en dat jy vinnig toegang daartoe kan kry. Jy sal dalk 'n gesertifiseerde afskrif van jou ID in jou noodtas wil hou.

Jy moet bereid wees om vir minstens 72 uur selfversorgend te wees en jou noodtas op 'n maklik toeganklike plek te hou. Hier is 'n paar dinge wat jy dalk wil insluit:

- Water minstens 2 liter per persoon per dag
- Kos wat nie sal bederf nie, soos blikkieskos, energiestafies en gedroogde kosse
- Hand-blikoopmaker
- Slinger of battery-aangedrewe flits (en ekstra batterye) en/of sonpaneelligte
- Batterybank en telefoonlaaier en kabel
- Noodhulptassie
- Ekstra sleutels (voertuig en huis)
- Kontant in kleiner banknote
- 'n Afskrif van jou noodkontaklys
- Voorskrifmedikasie en toerusting vir mense met gestremdhede

3.4. Skakel met jou groepe en skep vroeë waarskuwingstelsels

Dit is belangrik om jou eie persoonlike noodplan te hê, maar dit is ook belangrik om te onthou dat jy deel is van 'n gemeenskap en dat daar ander mense is wat ook deur 'n noodsituasie geraak sal word.

Dit is 'n goeie idee om uit te vind watter soort plaaslike sosiale strukture, groepe of instellings betrokke is by noodgereedheid en -reaksie.

Daar is baie verskillende soorte gemeenskapsnetwerke. Dit kan die volgende insluit:

- Sosiale klubs of jeugroepe
- Buurtwaggroepe
- Geloofsgebaseerde organisasies
- NRO's of gemeenskapsroepe
- Hulporganisasies

Doen navorsing oor die gemeenskap waarin jy woon, vind uit watter groepe aktief is, wat hulle doen en hoe hulle werk. Jy sal dalk iets vind wat jou regtig interesseer en dit kan nog 'n manier wees om by maatskaplike en gemeenskapswerk betrokke te raak. Om met verskillende groepe en netwerke verbind te wees is 'n belangrike manier om vroeë waarskuwingstelsels te bou om mense te help om vir verskillende noodgevalle te kommunikeer, voor te berei daarvoor en daarop te reageer.

WAT IS 'N VROEË WAARSKUWINGSTELSEL?

'n Vroeë waarskuwingstelsel is 'n manier om mense op 'n sistematiese wyse van toepaslike, tydige en akkurate inligting te voorsien wat hulle in staat stel om ingeligte besluite te neem en op te tree.

Daar is vier basiese elemente om 'n vroeë waarskuwingstelsel te skep:

Risikokennis

Uitbou van mense se begrip oor risiko's, gevare en kwesbaarhede

Monitering

Dophou van daardie risiko's en kyk hoe dit oor tyd verander

Reaksiëkapasiteit

Mense te help om risiko's te verminder wanneer hulle sien dat dit 'n potensiële probleem kan wees

Waarskuwingskommunikasie

Kommunikasie met mense tydens 'n noodgeval. Stuur vir hulle uitvoerbare boodskappe oor hoe om te reageer.

Daar kan gemeenskapsroepe, noodroepe, veiligheidsroepe of ander toepaslike groepe wees wat reeds 'n vroeë waarskuwingstelsel in plek het. Hulle werk dikwels op sosiale media-platforms en is veral nuttig in tye van nood. Doen navorsing en vind uit watter stelsels in jou gemeenskap bestaan en by watter groepe of netwerke jy kan aansluit.

As daar geen vroeë waarskuwingstelsels in jou area is nie, kan jy help om dit op te stel. Hier is 'n paar dinge wat jy moet doen:

- Identifiseer 'n groep mense wat dalk belangstel in of daarby kan baat om deel te wees van 'n vroeë waarskuwingstelsel.
- Vind uit watter kommunikasieplatform vir hulle die doeltreffendste is (WhatsApp, Facebook, e-pos, ens.).
- Vestig die groep en nooi mense om aan te sluit.
- Deel inligting (sien afdeling oor die bevestiging van inligting) om mense te help om meer bewus te word van hul risiko's en kwesbaarhede.
- Moedig mense aan om oor die groep te kommunikeer en hul waarnemings te deel, veral oor enige veranderinge wat hulle in hul omgewing mag sien of ervaar. Hou die groep gefokus en verskaf of bevorder slegs inligting wat akkuraat en betroubaar is en geverifieer kan word.
- Vestig jou groep as 'n betroubare bron van inligting.
- Deel inligting, insluitend liggingspesifieke leiding, soos 'n gemeenskapversamelpunt of 'n ramproete.

3.5. Vind betroubare en akkurate inligtingsplatforms

Dit is baie belangrik om betroubare inligting te hê oor wat aangaan en as deel van jou voorbereiding moet jy uitvind wat daardie betroubare inligtingsbronne is.

Enigeen kan inligting op sosiale media deel, en soms is dit moeilik om te weet of dit die waarheid is of nie. Dit is veral 'n probleem tydens 'n noodgeval wanneer verkeerde inligting gevaarlik kan wees dit kan emosies vererger, vrees en paniek veroorsaak, mense mislei of verwarring skep, en selfs tot fisiese skade lei.

Ons het almal die term fopnuus (vals nuus of 'fake news') gehoor, maar wat beteken dit? Fopnuus is wanneer inligting doelbewus uitgedink, verander of gemanipuleer word sonder verifieerbare feite of bronne. As jy fopnuus glo, kan dit veroorsaak dat jy daarop reageer of op 'n spesifieke manier optree en dit kan die manier waarop ander mense reageer en ook optree, beïnvloed. Fopnuus kan elemente van waarheid bevat en dit is dikwels moeilik om te weet of iets die waarheid is of nie, veral in tye van nood wanneer emosies hoog loop.

Dit is belangrik om *betroubare* nuusbronne, sosiale media en inligtingsplatforms te volg en dat jy fyn aandag gee aan die inhoud wat jy lees, sowel as die inhoud wat jy deel.

Ons woorde en gedagtes het 'n impak op die mense rondom ons, terwyl ons te alle tye eenheid en begrip behoort te bou. Neem 'n oomblik en **DINK** voor jy deel!

Hoe weet jy of inligting betroubaar is of nie?

Oorweeg die bron

Waar het hierdie inligting vandaan gekom? 'n Plaaslike 'blog' of iemand se Facebook-plasing is dalk nie so akkuraat soos 'n betroubare nuusbron nie. Waarvoor staan die bron? Watter doelwitte kan hulle hê?

Soek ondersteunende bronne

Moenie op 'n enkele stukkie inligting staatmaak voordat jy iets glo of optree nie. Wat sê ander mense oor die situasie? Hoe meer jy uit verskeie bronne lees, hoe meer sal jy die situasie ten volle kan verstaan.

Gaan die datum na

Maak seker dat die inligting relevant en tydig is. Mense kan foto's van verskillende plekke en tye plaas, so jy moet seker maak dat die inligting wat aangebied word, waar is.

Gaan jou vooroordele na

Wees objektief. Kan jou eie vooroordele die manier waarop jy 'n artikel interpreteer, beïnvloed? Daag jouself uit om bronne te lees wat jy normaalweg nie sou lees nie om seker te maak jy kry die volle prentjie.

Gaan die feite na

Betroubare nuusbronne sluit dikwels data en statistieke in. Dink na oor hoe die inligting aangebied word en wat ingesluit word.

Gaan die kwaliteit na

Betroubare nuusbronne gebruik dikwels formele, onbevooroordeelde taal; dit bied die feite aan en verskaf inligting op 'n gestruktureerde wyse met min, indien enige, spelfoute. Gaan die kwaliteit van die inligting na.

Maak seker dat beeldmateriaal eg is

Prente kan beïnvloed hoe ons optree en reageer, maar dit is maklik om beelde aan te pas of te manipuleer. Moontlike tekens as iets gemanipuleer is, sluit in kromming (waar reguit lyne golwend voorkom), sowel as vreemde skaduwees, gekartelde rande of tonele wat 'te perfek' lyk. Die beeld self kan werklik wees, maar dit kan dalk van iewers anders af geneem word. Jy kan nutsmiddels soos Google se *Reverse Image Search* gebruik om te kyk waar 'n prent vandaan kom en of dit verander is.

Gaan video's na

Dink aan hoe betroubaar die videoverslag is en waar die inligting vandaan kom. Moenie vergeet dat sosiale media-webwerwe algoritmes gebruik om ons inhoud te voer nie. Sodra jy op een plasing of video geklik het, sal jy sien dat jy aanbevelings begin kry vir meer inhoud wat soortgelyk is. Baie van ons bevaagteken nie waar die inhoud vandaan kom en of dit selfs eg is nie. Wees versigtig wat jy kyk, raak krities betrokke en skakel dit in sommige gevalle net af.

Wees versigtig waanner jy inligting aanstuur

Dink twee keer voor jy iets plaas en maak seker jy het die geldigheid van jou inligting nagegaan voordat jy dit met ander deel.

Om in die gewoonte te kom om betroubare inligting te lees en te deel, is 'n goeie manier om voorbereid te wees vir 'n noodgeval jy sal nie net beter ingelig wees oor wat die werklikheid van die situasie is nie, jy sal ook 'n meer betroubare bron van inligting vir ander wees.

Om verhoudings te bou, kan jy die **BEGIN**-benadering (sine diagram hiernaas) gebruik om inhoud te deel. Moedig mense aan om oplossings te vind, om aksie te neem, om positiewe en inklusiewe reaksies te vind op die uitdagings wat in die gesig gestaar word.

3.6. Ontwikkel leierskap- en reaksievaardighede

Alles wat ons gesê het oor hoe om voor te berei vir noodgevallen, sentreer om jou om leierskap te toon jy moet die inisiatief neem om 'n risiko-evaluering te doen, verskillende belanghebbendes te kontak, verskillende gevare te begin monitor, of om ander mense betrokke te kry. Dit gaan daaroor dat jy 'n ambassadeur vir noodgereedheid in jou gemeenskap word.

Dit mag dalk oorweldigend voel, maar hier is 'n paar dinge om in gedagte te hou:

Vind jou uitgangspunt

In noodgereedheid kan niemand alles doen nie, maar almal kan iets doen. Jy mag dalk belangstel in risikobepalings, of monitering, of kommunikasie, of om met mense te werk, maar maak nie saak wat dit is nie, dit is belangrik dat jy jou uitgangspunt vind. Sodra jy het, gebruik jou vaardighede en vermoëns om met ander te skakel en positiewe aksie te neem.

Wees 'n bouer nie 'n afbreker

Die belangrikste bestanddeel om sosiale veerkrachtigheid te bou, is om saam te werk. Goeie leiers help mense om saam te werk. Hulle bou voort op wat reeds bestaan, of dit nou programme of instellings is, en hulle help mense om by te dra tot 'n groter visie vir positiewe verandering. Ons moet identifiseer wat organisasies of noodspanne reeds doen, sodat ons nie hierdie werk herhaal of die aandag daarvan aftrek nie, en kosbare tyd en hulpbronne wegneem van belangrike werk en aktiwiteite wat reeds gedoen word nie.

Neem inisiatief

Om voorbereid te wees, vereis dat jy aksie neem, die inisiatief neem om óf iets aan die gang te kry óf om voort te bou op wat reeds bestaan. As jy agterkom dat rommel of besoedeling 'n gevaar by jou skool skep, neem die inisiatief om jou maats bymekaar te maak en, met die toestemming en ondersteuning van opvoeders, te reageer. Klein, individuele daade maak 'n groot verskil, so die volgende keer as jy 'n probleem sien, moenie wag om opgeroep te word nie. Steek jou hand op, skakel met andere in en tree op.

Krappe in die Huis

Oorstromings in Durban

Deur **Esamie Lydia Msabala**

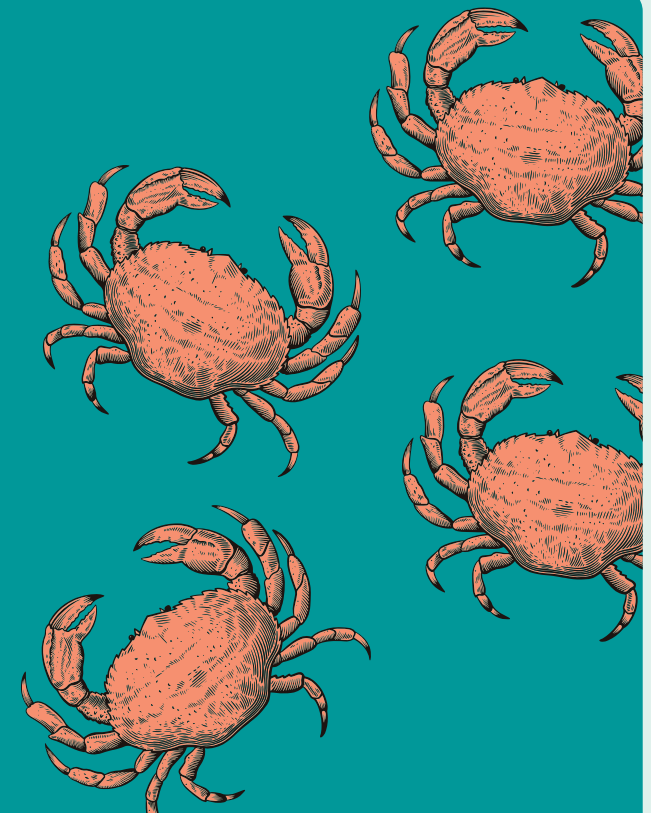
“Stel jou voor dat jy en jou gesin met krappe binne-in die huis swem.

Dit het alles begin op Maandag, 13 Junie 2022. Ek was by die skool en die donderstorms was so groot en daar was soveel reën dat die skoolhoof ons huistoe gestuur het. Ek moes huistoe loop taxi's het nie gewerk nie omdat die paaie so oorstrom was. Toe ek daar aankom, het ons al die dele van die huis begin toemaak waar water kan inkom, soos om handdoeke onder die deure en om die vensters te sit. Die aand het sonder enige probleme voortgegaan en ons het gaan slaap. Maar ons kon nie regtig slaap nie. Ons het die geraas van die storm bly hoor, en die reën wat aanhoudend val, totdat ons dit nie meer kon ignoreer nie. Om 02:00 was die geluid van die water so hard dat ons geweet het ons moet iets doen en ons het die nag deurgebring om die huis teen die oorstromings te probeer beskerm.

Reën het vinnig deur die dak en by die hoeke van die mure begin inkom. Toe kom daar water by die deur in. Sommer gou, was daar krappe en ander klein diertjies wat in die huis rondgedryf het. Die water het vinnig ingekom en ek het gekyk hoe die TV, mikrogolfoond en yskas weggespoel word. Almal was geskok en paniekerig ons het nie eers 'n noodhulptassie gehad nie en niemand het geweet wat sou gebeur nie. Ons het geweet ons moet weggaan. Ons het probeer vlug, maar dit was donker en moeilik om te sien en die heining van die bure het in ons erf ingespoel, so dit was moeilik om uit te kom. Ons het daarin geslaag om die klein kindertjies, ons ID's en ons selfone te gryp, en te hardloop.

Ek het eerlikwaar gedink dit gaan ons laaste dag op aarde wees. My ma het haar ouer broer gekontak om ons te kom red, want ons het skuiling nodig gehad en nêrens gehad om heen te gaan nie. Die volgende dag was daar geen lopende water in die hele area nie, want die pype was almal verstop. Dit het weke geneem vir die water om weer te werk, en ons moes ons plaaslike raadslid kontak om bystand te kry. Ons moes ook dele van ons huis herbou, die modder en water skoonmaak, probeer vind wat weggeraak het en te kyk wat ons moes herbou. Ons gemeenskap en bure was baie behulpsaam. Daar was geen ondersteuning van die regering nie, so ons het maar saamgewerk en mekaar gehelp om te herbou. Ons het probeer om sterker materiale te gebruik, met goeie gehalte, sodat dit nie weer sou gebeur nie.

Dit was 'n skrikwekkende dag, maar ek het geleer dat dit noodsaaklik is om voorbereid te wees vir 'n ramp, soos om 'n noodhulptassie te hê of die kontaknummers van mense wat hierdie tipe noodgevallen hanteer. Nou is ek beter voorbereid en ek weet wat om te doen as 'n vloed weer sou kom.

04

Nooddiensreaksie

Maak nie saak hoe voorbereid jy is en hoeveel voorkoming jy gedoen het nie, wanneer 'n noodgeval tref, is dit dikwels 'n krisistyd, wanneer bekende dinge omgekeer word. Jy kan 'n belangrike rol speel om jou gemeenskap of groep te help om beter te reageer.

4.1. Hoe om te reageer in 'n noodgeval

Maak nie saak watter noodgeval op jou pad kom nie, daar is 'n paar dinge wat jy moet doen.

STAP 1 Bly kalm

Om in 'n noodsituasie te wees, kan 'n angswekkende en stresvolle tyd wees. Een van die belangrikste dinge om te onthou is: **moenie paniekerig raak nie!** Paniek kan vrees en verwarring skep en dit maak dikwels 'n situasie baie erger. Maak nie saak in watter situasie jy is nie, probeer om so kalm as moontlik te bly.

- Haal diep asem en probeer kalm bly.
- Probeer om duidelik te dink. Probeer om geraas of ander afleidings uit te sluit en voel in beheer.
- Onthou dat jy voorbereid en ten volle in staat is om hierdie situasie te hanteer.
- Dink krities oor die situasie waarin jy is en berei jousef voor om aksie te neem.

- *Neem die situasie rondom jou waar en evalueer wat jy moet doen.*
- *Wat is besig om te gebeur?*
- *Wat is die beste manier om te reageer?*
- *Waarvan moet jy bewus wees?*

STAP 2 Beskerm jousef

Die belangrikste ding wat jy kan doen, is om jousef en diegene rondom jou teen skade te probeer beskerm. **Onthou:** jy is nie 'n eerste reageerder nie. Moenie probeer om 'n held te wees nie.

- Vind 'n plek waar jy buite onmiddellike gevaar is.
- Afhangend van watter soort noodgeval op jou pad kom, doen die basiese dinge om jousef uit die gevaar te kry.

- *Is jy in staat om by jou veilige plek uit te kom?*
- *Het jy jou noodtas nodig?*

STAP 3 Kontak nooddienste

Sodra jy weet dat jy veilig is, kontak dadelik die nooddienste. Gebruik die lys noodkontakte wat jy voorberei het en maak seker dat mense wat kan help bewus is van die situasie.

As die noodgeval op die punt staan om te gebeur of pas gebeur het:

- Kontak die betrokke noodreaksiedienste om hulle in te lig oor wat aangaan.
- Stuur 'n boodskap deur jou gevestigde vroeë waarskuwingstelsels of netwerke en laat ander mense weet wat besig is om te gebeur.
- Verskaf duidelike, akkurate inligting wat mense help om op te tree en oplossings te vind. Belangrike inligting kan die volgende insluit

- *Jou presiese ligging*
- *Wat gebeur*
- *Hoeveel mense word geraak*
- *Hoe mense reageer en wat jy nodig het*

Draw on all the preparation you have done and use this to sensibly, calmly, and critically think about what the best response should be. First and foremost, you need to stay safe so make sure you remove yourself from a dangerous situation as quickly as possible.

4.2. Spesifieke noodreaksie

Vir elke soort ramp is daar spesifieke aksies wat jy moet neem. Raak voor die tyd vertrouwd met hierdie aksies sodat jy tydens 'n noodgeval reeds weet wat om te doen. Gebruik die tabel hieronder as 'n verwysing en maak seker dat jy 'n goeie begrip het van watter aksie jy dalk moet neem. Doen ook bykomende navorsing wat van toepassing is op die ramp wat jy in die gesig staar.

VLOEDE

AS OORSTROMINGS OP HANDE IS:

- Ontkoppel toestelle en elektronika.
- Skakel elektrisiteit slegs af as oorstromings nog nie begin het nie en die area rondom die elektriese paneel droog is.
- Skuif meubels en belangrike besittings bo grondvlak.
- Prop kelder-afvoerpype toe en sluit toiletverbindings af.
- As oorstromings reeds begin het:
 - *As jy nog nie elektrisiteit afgeskakel het nie, moenie probeer om dit te doen sodra water jou huis binnegekom het nie.*
 - *Moenie 'n oorstroomde area binnegaan wat lewendige drade of toestelle kan bevat nie.*

NA 'N VLOED:

- Moenie teruggaan huis toe voordat die owerhede aanbeveel het dat dit veilig is nie.
- As die hoofkragskakelaar nie afgeskakel was voor die oorstroming nie, moenie weer in jou huis gaan voordat 'n gekwalifiseerde elektrisiën vasgestel het dit is veilig nie.
- Wees uiters versigtig wanneer jy na 'n vloed terugkeer na jou huis.

GESONDHEIDSPANDEMIE

- Luister na die amptelike inligting van relevante en betroubare gesondheidsowerhede en tref die spesifieke voorsorgmaatreëls vir die spesifieke gesondheidsuitdaging wat jy in die gesig staar. Betroubare bronne kan riglyne van die WGO en die Departement van Gesondheid insluit.
- Maak seker jy het veilige kos en waterbronne jy sal dalk water moet kook of kos versigtig was om die oordrag van siektes te stop.
- Beoefen goeie sanitasie, was jou hande gereeld en bly skoon.
- Wees bewus van jou eie simptome. Bedek jou mond en neus wanneer jy hoës.
- As jy nie goed voel nie, soek mediese advies.

DONDER- EN WEERLIGSTORMS

AS JY BINNE IS:

- Skakel radio's, TV's en toestelle af en ontkoppel dit. Gebruik 'n battery-aangedrewe of opwenradio om te luister vir weerwaarskuwings en instruksies van owerhede.
- Vermoed die gebruik van 'n koordfoon en bly weg van items wat elektrisiteit gelei.
- As daar hael is, bly weg van vensters, glasdeure en dakvensters.

AS JY BUIE IS:

- Vind onmiddellik veilige skuiling, verkieslik in 'n gebou met badkamergeriewe en bedrading.
- As jy bestuur, stop jou voertuig weg van bome of kraglyne.
- As jy op die water is, gaan dadelik aan wal en vind veilige skuiling.

4.2. Spesifieke noodreaksie

BURGERLIKE ONRUS

- Bly binne en weg van deure en vensters.
- Beveilig jou area (deure, persoonlike besittings en belangrike dokumente).
- Wees waaksaam en bewus van gebeure wat plaasvind.
- Moenie betrokke raak by verbale of fisiese konfrontasies nie. As jy persoonlik gekonfronteer word, bly kalm en probeer om nie jou stem te verhef of die situasie te eskaleer nie.

ERGE STORMS

- Indien moontlik, soek skuiling in 'n gebou en bly binnenshuis.
- Monitor radio, televisie en aanlyntoestelle vir weerwaarskuwings en instruksies van owerhede.
- As jy tyd het, beveilig items wat dalk rondgewaai of losgeskeur kan word, soos buitemeubels.
- Bly weg van vensters, deure en kaggels.
- As jy bestuur, stop jou motor weg van bome of kragdrade.

DROOGTE/WATERKRISIS

- Gee aandag aan enige waterbeperkings en volg die riglyne wat deur betrokke owerhede verskaf word
- Beoefen waterbesparing binne en buite jou huis
- Maak stukkende of lekkende krane reg
- Vermy om die toilet onnodig te spoel
- Neem kort storte in plaas van om te bad
- Versamel die water uit jou stort (grys water) en gebruik dit om plante nat te lei
- Vermy dat die water loop wanneer jy jou tande borsel of jou gesig was

WEGHOLBRANDE

- Wees bereid om enige tyd te ontruim. As jy aangesê word om te ontruim, neem jou noodkissie of noodtas saam.
- Monitor radio, televisie of aanlyntoestelling vir bygewerkte inligting oor die brand, moontlike padsluitings en instruksies van owerhede.

AS JY TYD HET:

- Maak alle vensters en deure toe.
- Beweeg brandbare materiale soos ligte gordyne en meubels weg van vensters.
- Skakel ligte binne en buite die huis aan om sigbaarheid te bevorder.
- Skakel propaangas of aardgas af.
- Skuif alle brandbare stowwe wat buite is, weg van die huis af, insluitend vuurmaakhout, propaangas, braaiers of tuinmeubels.
- Bedek luggate, vensters en ander openinge van die huis met kleefband en/of stukkies laaghout.
- Parkeer jou voertuig sodat dit vorentoe wys uit die oprit na buite. Hou vensters toe en pak waardevolle items en jou noodkissie in die voertuig.

ONTRUIMINGSBEVEL

Indien beveel om te ontruim:

- Volg instruksies van owerhede.
- Neem jou noodkissie, jou plan, medikasie, beursie, identifikasie en selfoon.
- Skakel water, elektrisiteit en gas af indien opdrag gegee om dit te doen.
- Stel jou buitestedelike kontak in kennis en los 'n nota binne wat aandui wanneer jy vertrek het en waarheen jy gaan (indien tyd dit toelaat).
- Sluit jou huis toe.
- Gebruik gespesifiseerde roetes en let op inligting oor padsluitings. Bly weg van enige geïdentifiseerde "rampreaksieroetes" wat slegs vir noodhulppersoneel is.
- Moenie 'n oorstroomde gebied te voet of in 'n voertuig oorsteek nie. As jou voertuig in vinnig stygende waters vasloop, los die voertuig daar.
- Registreer persoonlik of per telefoon by 'n plaaslike ontvangsentrum.
- Moenie teruggaan huis toe voordat die owerhede aanbeveel het dat dit veilig is nie.

4.2. Spesifieke noodreaksie

ONDERSTEUN EERSTE RESPONDENTE

Een van die belangrikste dinge wat jy tydens 'n noodgeval kan doen, is om die eerste reageerders wat in jou area werk te ondersteun deur plaaslike kennis te verskaf. Daar is verskeie maniere waarop jy dit kan doen, soos:

- Om eerste-reaksiepersone na gebiede te rig of te lei: In sommige gemeenskappe kan dit moeilik wees om die strate te navigeer en jy kan help deur eerste-reagerers te lei na waarheen hulle moet gaan. Deur in kontak te bly met reaksiespanne, kan jy hulle dalk op verskillende maniere ondersteun. Dit is hoekom dit belangrik is om verhoudings te vestig met jou plaaslike reaksiespanne, soos brandweerstasies, sodat jy 'n betroubare en gewaardeerde jong leier binne die gemeenskap word.
- Die verskaffing van duidelike en akkurate inligting: Die verskaffing van besonderhede oor skade aan huise, mense wat beseer is, of wat hulp nodig het van 'n noodsituasie kan nuttig wees om die eerste reageerder te help en die impak op gemeenskappe wat gevare ervaar te verminder.

Onthou: die eerste reël is om jouself veilig te hou.

As jy ooit bedreig, ongemaklik voel of gevra word om iets te doen wat jy dink nie reg is nie, kontak jou plaaslike owerhede en vertel hulle van wat aan die gebeur is. As 'n jong persoon het jy die reg om regverdig behandel te word tydens 'n noodgeval, dit is dus belangrik dat jy opstaan en iets sê as jy dink daar is fout.

4.3. Om ander by te staan

Sodra jy weet jy is veilig, kan jy diegene rondom jou op verskeie maniere begin help.

Deel inligting

- Gebruik jou vroeë waarskuwingstelsels en gemeenskapsnetwerke om akkurate en nuttige inligting te deel.
- Onthou om inligting te deel wat samewerking en begrip bou en nie die situasie aanhits of vererger nie.
- Help om mense te lei na belangrike kontakte of ander inligting wat hulle dalk nodig het.

Werk vrywillig by sosiale groepe

- Mense probeer dikwels om te help deur kos en water te verskaf aan eerste reageerders of mense wat geraak word, registrasietafels op te stel of klere en kos uit te deel.
- Kontak jou sosiale groepe of gemeenskapsinstellings en bied aan om te help mense sal jou hulp nodig hê en vrywilligerswerk kan 'n wonderlike diens aan jou gemeenskap wees.

Betoon empatie en skep eenheid

- Baie mense sal bang en angstig wees en nie so voorbereid soos jy wees nie, dalk sal hulle nie dieselfde soort ondersteuningsnetwerke hê nie, of dalk het hulle hul besittings of geliefdes verloor.
- Jy kan dalk nie mense se probleme oplos nie, maar jy kan 'n belangrike rol speel om deernis, empatie en begrip te toon.
- Hoe ons mense behandel, is dikwels belangriker as wat ons doen, daarom is dit belangrik om vriendelik en behulpsaam te wees en om deernis te toon.
- Jy kan help om mense te verenig en ander aan te moedig om dieselfde te doen.

4.4. Kommunikasie tydens 'n noodgeval

Dit is van kritieke belang om tydens 'n noodgeval met familie, vriende en noodpersoneel te kan kommunikeer.

Hou egter in gedagte dat alledaagse kommunikasietoestelle dalk nie behoorlik werk tydens 'n noodgeval nie. Hier is 'n paar belangrike wenke om gedurende hierdie tyd te kommunikeer:

- Indien moontlik, gebruik nie-stemkanale nie; gebruik liever teksboodskappe, e-pos of sosiale media, aangesien dit minder bandwydte as stemkommunikasie gebruik en kan werk selfs wanneer telefoonnetwerke ontwrig is.
- As jy 'n foon moet gebruik, hou jou gesprek kort en dra slegs belangrike inligting oor. As jy jou oproepe kort hou, spaar jy ook jou selfoon se batterylewe.
- As jy nie 'n oproep kan voltooi nie, wag 10 sekondes voordat jy weer bel om netwerkopeenhoping te verminder.
- Hou ekstra batterye, 'n laaier en dinge soos 'n kragbank vir jou selfoon in jou noodstel. Oorweeg dit om 'n sonkrag-, opwen- of voertuiglaaier in jou noodstel te hou.
- Hou jou kontakte op jou foon, e-pos en ander kanale op datum. Onthou om die noodnommers te stoor sodat jy dit altyd byderhand het.

Bykomende wenke vir slimfone

- Stoor jou veilige vergaderingligging(s) op jou foon se karteringtoepassing.
- Bespaar jou battery deur die skerm se helderheid te verminder en programme wat jy nie gebruik nie toe te maak.
- Om netwerkopeenhoping onmiddellik na 'n noodgeval te verminder, vermy die gebruik van jou mobiele toestel om video's te stroom, vermaak af te laai of videospelletjies te speel.

Om te leef deur burgerlike onrus in Rustenburg

Deur Keaoleboga Motlhankane

“ Ek is 'n inwoner van die dorpie Rustenburg, 'n klein myndorpie in die Noordwes provinsie. My huis is in Meriting, 'n township net buite Rustenburg en sowat vyf minute van die Impala Platinummyn af. Baie mense in Meriting werk by die myn en in Februarie 2014 was daar 'n staking omdat die mynwerkers 'n verhoging in hul lone wou hê.

Aanvanklik het dit as 'n stadige staking begin en alles was redelik kalm, maar dit het nie lank gehou nie. Mense het al hoe kwater geword, en hulle het druk op ander begin uitoefen om by die staking aan te sluit, al wou hulle nie. Mense het gou begin betoog, dikwels gewelddadig, en dit het vir die volgende vyf maande aangehou. Daar was lewensverliese en baie mense is geslaan en beseer. Die staking het tot hartseer en trauma vir baie mense gelei.

Albei my ouers was in diens van Impala Platinum Myn en omdat hulle nie kon gaan werk het tydens die staking nie, was ons bron van inkomste beperk. My ma het ook pas geboorte gegee aan my kleinsus toe die staking begin het. Om hul verlies aan inkomste aan te vul, het my ouers my kollege-spaargeld gebruik. Ons was gelukkig omdat ons spaargeld gehad het, maar die meeste van die mynwerkers is óf middelklas óf leef onder die armoedegrens. Die staking het veroorsaak dat baie mense skuld gemaak het en meer as 30 000 mense is geraak. Die staking het ook kinders geraak op maniere wat ons nie verwag het nie. Daar was kinders in my klas wat nie skool toe kon kom nie omdat hul ouers nie skryfbehoeftes, taxigelde en skooldrag of skoene kon bekostig nie. Dit was regtig moeilik vir almal.

Gedurende hierdie moeilike tyd was ons nommer-een bron van kommunikasie sosiale media. Ons het elke dag by verskillende groepe gekyk, uitgevind hoe die situasie op die dag was, hoe veilig die omgewing was en waarvan ons moes weet. Dit was regtig belangrik om op hierdie manier te kommunikeer, want dit het ons op hoogte gehou en dit het ons verbind. Ons het ook nuusbronne gebruik om op hoogte te bly, om uit te vind wat die status van die situasie was in terme van oplossings vir die staking, wat uiteindelik is wat gebeur het.

Ek het baie geleer deur hierdie ervaring. Ek het begin verstaan hoe diep burgerlike onrus ons gemeenskap kan beïnvloed, selfs vir die mense wat nie direk betrokke is nie. Ek het geleer hoe om myself te beskerm deur sosiale netwerke te gebruik om inligting te kry en veilig te bly op moeilike dae. Ek het ook geleer oor die belangrikheid van beleid en hoe belangrik dit is dat mense hul regte en verantwoordelikhede ken. Ek het voorheen nie eintlik hieroor gedink nie; byvoorbeeld hoe die wette in ons land 'n uitwerking het op bedrywighede op die grond nie, maar nou weet ek meer. Om hierdie soort onrus te voorkom, moet ons werklik aandag gee aan die diensleweringskwessies binne ons gemeenskap; ek dink sal help om te voorkom dat soortgelyke onrus in die eerste plek plaasvind.

05

*Noodherstel en
-voorkoming*

5.1. Noodherstel

Om deur 'n noodgeval van enige aard te gaan, kan verwoestend wees en die voortslepende gevolge is anders vir almal.

Om te weet hoe om die herstelproses te begin, kan 'n groot verskil maak in hoe vinnig jy in staat is om jou lewe te herbou en terug te keer na 'n vorm normaliteit.

01 Herstel is 'n proses

Dit is belangrik om te onthou dat herstel van 'n ramp gewoonlik 'n geleidelike proses is. Jou eerste bekommernis moet jou gesin se gesondheid en veiligheid wees. Jy moet moontlike veiligheidskwessies oorweeg en jou gesin se gesondheid en welstand monitor. Die proses om jou lewe te herstel ná 'n noodgeval of ramp is nie maklik nie en verg tyd, buigsamheid en geduld.

Voorbeelde van herstel sluit in:

Verwydering van afval en rommel

Kontak jou plaaslike amptenare of versekeringsmaatskappy

Vervanging van verlore of vernietigde dokumentasie

Om 'n nuwe tuiste te vind

Om ondersteuning te kry vir geestesgesondheid

BELANGRIK

Vind uit waar jy in jou gemeenskap inligting oor ondersteuning en herstel na 'n noodgeval sal kry.

02 Veiligheidskwessies

Maak nie saak watter soort ramp oor jou pad kom nie, jy moet veral bewus wees van enige veiligheidskwessies wat deur die ramp geskep kan word. Hier is 'n paar dinge waaraan jy moet aandag gee:

- Wees op die uitkyk vir verspoelde paaie, besmette geboue, besmette water, gaslekke, gebreekte glas, beskadigde elektriese bedrading en gladde vloere.
- Loop versigtig om die buitekant van geboue en kyk vir los kragrade, gaslekke en strukturele skade. As jy enige twyfel oor veiligheid het, kontak 'n gemeenskapsvertegenwoordiger of 'n inspekteur.
- Pasop vir diere, veral giftige slange. Gebruik 'n stok om deur puin te steek.

Indien jy enige moontlike gevare sien, soos chemiese stortings, kragrade wat afgebreek is, verspoelde paaie, smeulende puin of dooie diere, stel die plaaslike owerhede onmiddellik hieroor in kennis.

03 Om by jou huis of eiendom in te gaan na die ramp

As jy jou huis of eiendom moes ontruim, kan jy nie terugkeer voordat jy weet dit is veilig om dit te doen nie. Soms moet jy dalk wag vir die owerhede om jou te laat weet dit is veilig, soos in die geval van 'n brand of vloed, en ander kere moet jy dalk met ander gemeenskapslede nagaan, soos tydens 'n oproer. Maak nie saak wat jou situasie is nie, wees te alle tye uiters versigtig.

04 Moenie in jou huis of eiendom gaan as:

- Enige deel van die struktuur ineengestort het nie
- Die struktuur van sy fondament af is nie
- Vloedwater steeds in die gebou is nie
- Die hoofkragkakelaar nie afgeskakel was voor die oorstroming nie.

Om terug te keer huis toe kan beide fisies en geestelik uitdagend wees. Tree met omsigtigheid op en wees versigtig. Jy is dalk angstig om jou huis of eiendom te sien, maar moenie terugkeer huis toe voordat plaaslike amptenare sê dit is veilig om dit te doen nie.

Afhangend van waar jy woon en wat jou situasie is, kan dit ook belangrik wees om enige skade aan te meld. Laat weet jou plaaslike amptenare van enige skade wat jy mag hê, en watter onmiddellike hulp jy dalk nodig het. Plaaslike organisasies is gewoonlik die beste opsies vir onmiddellike behoeftes soos kos en skuiling; maak dus kontak met jou gemeenskapsnetwerke en -instansies vir ondersteuning.

05 Gemeenskapsbou

Een van die belangrikste dele van herstel na afloop van rampe is gemeenskapbou. Almal het skok ervaar, sommige mense het dalk verliese gely of beserings opgedoen. Jy kan 'n belangrike rol speel om mense te help voel dat hulle 'n heenkome het en dat hulle nie alleen is nie.

Om 'n gemeenskapsgevoel te hê en mense op wie jy kan steun, is 'n belangrike deel van herstel. Reik uit na jou bure en vriende om uit te vind hoe julle mekaar kan ondersteun. Werk vrywillig by jou plaaslike gemeenskapsgroep, geloofsgebaseerde organisasie of rampreaksiespan; kyk hoe jy 'n helpende hand kan wees. Dit kan ook iets wees wat jy deur jou skool- of universiteitsklubs of verenigings kan doen. Navorsing toon dat gemeenskappe met sterk verhoudings vinniger herstel; help dus om die soort gemeenskap te bou waarvan jy deel wil wees.

06 Geestesgesondheid

Rampe is traumatiese ervarings en kan mense op baie maniere beïnvloed. Soms het ons onmiddellike emosionele reaksies en soms eers dae, weke, maande of selfs jare later. Stres, angus en hartseer is normaal, maar mense verskil in hierdie opsig of het dalk erger nood ervaar en het meer ondersteuning nodig.

Monitor jousef en jou geliefdes vir tekens van nood, wat kan insluit:

Sukkel om te slaap

Emosionele uitbarstings

Angus

Depressie of onverklaarbare fisiese probleme

As enige van hierdie tekens verskyn, maak seker dat jy daarvoor praat en kry raad by 'n professionele persoon. Baie gemeenskapsinstellings, nie-regeringsorganisasies, geloofsgebaseerde organisasies en universiteitskampusse bied 'n vorm van beradingsdienste aan; as jy dus hulp nodig het, reik uit. Onthou dat jy nie alleen is in hierdie moeilike tyd nie en dat mense daar is om jou te ondersteun.

Hier is 'n lys van sommige dienste wat vir jou nuttig kan wees:

Ondersteuningsnetwerke

INRIGTING	KONTAK	WEBWERF
Nasionale Krisislyn (LifeLine)	0861 435 722	https://www.aasouthafrica.org.za/
Suid-Afrikaanse Depressie- en Angsgroep	0800 456 789	www.sadag.org
Kinderlyn (Childline)	0800 05 55 55	
Kindernoodlyn	0800 123 321	

5.2 Noodvoorkoming

Assessing my emergency response plan

Jy kan ook 'n belangrike rol speel om te help om rampe te voorkom, om te leer uit krisisse wat jy dalk deurgemaak het of deur voorkomende stappe te neem.

Evalueer jou noodreaksieplan

Na 'n noodgeval, neem 'n bietjie tyd om jou persoonlike reaksieplan te assesseer. Hoe meer jy kan besin oor wat gebeur het, en hoe dit gegaan het, hoe meer sal jy voorbereid wees op die volgende ramp. Dit is dalk iets wat jy wil doen met jou gesin, skool of 'n klub of sosiale organisasie waarvan jy deel is. Hier is 'n paar van die vrae wat jy jousef of jou groep kan vra:

BESIN

Om na te dink is 'n belangrike manier om ons algehele rampreaksiesistelsels te verbeter, so neem tyd om regtig oor jou ervaring na te dink. Dit kan ook nuttig wees om jou ervaring neer te skryf. Om stories te vertel is 'n goeie manier om inligting te verwerk en dit kan jou help om deur te werk wat jy ervaar het, en jou help om 'n sterker plan vir volgende keer te bou.

VRAE

ANTWOORD

IDEES VIR VERBETERING

Het jou plan oor die algemeen gewerk?		
Kon jy 'n veilige ruimte vind? Het hierdie veilige ruimte vir jou gewerk?		
Was jou noodtas nuttig? Was daar iets wat jy nodig gehad of geleer het?		
Kon jy die betrokke owerhede kontak? Hoe was jou ervaring en wat kan jy verander of verbeter?		
Kon jy jou persoonlike noodkontakte kontak? Was hierdie kontakte ondersteunend, was daar iets wat jy sou verander?		
Was daar enige elemente van jou plan wat regtig goed gewerk het?		
Was daar enige elemente van jou plan wat nie goed gewerk het nie?		
Is daar enige nuwe gevare of kwesbaarhede waarvan jy nou bewus moet wees? Hoe sal jy dit in jou nuwe plan inwerk?		
Is daar enige opvolgaksie wat jy kan neem om die algehele veiligheid van jou huis, skool of gemeenskap te verbeter?		

5.2 Noodvoorkoming Lig besluitnemers in en raak betrokke by beleidsverandering

Na afloop van 'n ramp kan dit vir jou duidelik word dat daar groter veranderinge in jou gemeenskap moet plaasvind om hulle te help om beter voorbereid te wees vir rampe. As jy byvoorbeeld in 'n vloed of storm betrokke was, sal jy dalk besef dat die gemeenskap verbeterde sanitasie- of dreineringsstelsels nodig het. As jy by 'n brand betrokke was, het die gemeenskap dalk meer waterbronne of toegang tot dienste nodig. As jy by 'n opstand betrokke was, het julle dalk meer sosiale infrastruktuur of ondersteuningsprogramme nodig.

Ons verwys na die identifisering van hierdie soort veranderinge as *sistemiese verandering*. Jy kan 'n belangrike rol speel om hierdie veranderinge tot stand te bring deur betrokke te raak by beleid- en besluitnemingsprosesse. Positiewe en effektiewe verandering kan plaasvind wanneer ons ons gedrag, kulturele of samelewingsnorme, en ons beleid, wette en planne aanpak. Vir sommige van ons is dit makliker om mense te probeer beïnvloed om hul gedrag te verander, soos om minder water in 'n droogte te gebruik, of om ons kulturele norme te verander, soos om 'n waardering vir water te ontwikkel. Maar ons dink dalk nie ons kan wette of beleid verander nie, soos om te pleit vir die opgradering van infrastruktuur om te verhoed dat waterlekkas of pype bars. Maak nie saak hoe oud jy is nie, jou stem maak tog saak. Om deel te wees van ons demokrasie is meer as net om te stem, en jy en jou skool, klub of organisasie kan maniere ondersoek om deel te wees van openbare deelname-prosesse.

Hier is 'n paar dinge waarby jy betrokke kan ten opsigte van besluitnemingsprosesse. Sodoende kan jydjie stemme van jongmense in jou omgewing laat hoor:

- **Vind uit oor en neem deel aan besluitnemingsprosesse.** Baie gemeenskappe het nou sosiale media-rekeninge of boodskapgroepe wat gemeenskapskwessies bespreek en jou laat weet wanneer plaaslike munisipale vergaderings plaasvind. Jy kan by hierdie groepe aansluit, jou netwerke bou en jou stem laat hoor deur plaaslike vergaderings met jou wyksraadslid en ander leiers en inwoners by te woon. Dit lyk dalk nie opwindend nie, maar gemeenskaps-, wyk- of munisipale vergaderings lei dikwels daartoe dat belangrike besluite vir jou omgewing geneem word. Kry jou vriende, skool of organisasie bymekaar en berei julle voor om kwessies te ooppraat wat julle en ander jongmense in die omgewing kan raak.
- **Kyk na beleidsdokumente.** Begin met munisipale Geïntegreerde Ontwikkelingsplanne (GOP's) of nasionale dokumente soos die Suid-Afrikaanse Wet op Rampbestuur of die Nasionale Rampbestuursraamwerk. Dit kan oorweldigend voel, maar begin met die uitvoerende opsomming of doen 'n sleutelwoordsoektog om te kyk na areas of onderwerpe waarin jy die meeste belangstel. Beleide is ongelooflik belangrik vir beplanning op stads- of munisipale vlak, en dit is dikwels die basis vir besprekings by plaaslike vergaderings. Dink daaraan om 'n beleidsdokument te lees soos jy huiswerk doen hoe meer jy lees en vergaderings van belanghebbendes bywoon, hoe meer sal jy verstaan. Dit is nuttig om in groepe te werk, so kry jou vriende, klasmaats of groeplede bymekaar om te sien watter dokumente vir jou relevant is.
- **Lewer kommentaar op bestaande of nuwe beleide.** Sê jou sê oor beleide waaraan die regering werk. Jy en jou skool of organisasie kan kommentaar lewer op beleide om te verseker dat jou stem gehoor word. Jy kan algemene kommentaar of spesifieke kommentaar op sleutelafdelings gee, of selfs byvoegings of veranderinge aan spesifieke sinne of dele van 'n dokument verskaf.

Die meeste beleidmakers is gretig om van jongmense te hoor, so moenie bang wees om in te gaan en jou stoel by die tafel in te neem nie. Vir meer inligting oor hoe jy betrokke kan raak by die opstel van beleid en voorspraak vir verandering, raadpleeg die [UNICEF Youth Advocacy Guide](#).

5.2 Noodvoorkoming

Bou veerkragtheid binne jou gemeenskap

Een van die belangrikste dinge wat jy kan doen, is om die veerkragtheid van jou gemeenskap op 'n langtermynbasis te verbeter om meer doeltreffend op rampe te reageer. Dit is 'n lang proses, maar dit is die moeite werd om te begin.

01

Help ander om noodreaksieplanne te ontwikkel

Jy kan jou familie, vriende of klasmaats help om hul eie planne te ontwikkel deur hierdie gids te gebruik om hulle te help om deur die proses te gaan.

04

Verbeter vroeë waarskuwingstelsels

Jy behoort nou bewus te wees van watter vroeë waarskuwingstelsels beskikbaar is en jy het dalk verskillende maniere geïdentifiseer waarop dit verbeter kan word. Alternatiewelik het jy dalk geen vroeë waarskuwingstelsels nie en verstaan nou hoekom dit belangrik is. Dink aan die verskillende maniere waarop jy kan help om hierdie stelsels meer toeganklik, relevant en doeltreffend te maak.

02

Hou bewusmakingsessies om begrip van rampe te verbeter

Daar is baie wat jy kan doen om inligting te deel en te help om bewustheid binne jou gemeenskap te bou. Jy kan 'n skool- of kampusinisiatief begin waar jy oor rampe praat en reaksie-idees ontwikkel, of 'n werkwinkel in jou gemeenskap hou om te praat oor die belangrikheid van noodplanne of gekoördineerde optrede. Jy kan materiaal ontwikkel om binne jou gemeenskap te versprei wat help om begrip en bewustheid te bou, of artikels oor jou ervaring skryf, of oor die radio praat. Kyk na die verskillende maniere waarop jy kan help om jou gemeenskap in te lig oor rampe, wat hulle kan doen om dit te voorkom en wat hulle moet doen in tye van nood.

05

Verbeter jou eie vaardighede en vermoëns

Een van die beste maniere om veerkragtheid te bou, is om jou eie vaardighede en vermoëns te verbeter; soek dus verskillende geleenthede om dit te doen. As jy 'n ramp beleef het, dink na oor jou ervaring was daar iets wat jy wens jy geweet hoe om te doen of was daar enige vaardighede wat jy wens jy gehad het? As dit vir jou belangrik is om 'n eerste-reageerder te wees, is daar formele opleiding wat jy kan doen. Gaan kyk na [Rescue South Africa](#) om te sien wat moontlik beskikbaar is, of vra by jou plaaslike brandweerstasie of daar kort kursusse in jou gemeenskap beskikbaar is.

03

Raak betrokke by ramprisikomonitering

Monitor die omgewingstoestand rondom jou gemeenskap en let goed op vroeë waarskuwingstekens. Jy kan 'n skool- of kampusaktiwiteit opstel om verskillende areas van jou gemeenskap, skoolterrein of universiteitskampus te monitor, 'n sosiale mediagroep opstel om inligting oor potensiële gevare te deel, of betrokke raak by amptelike rampbestuurprogramme om verskillende aspekte te help monitor.

06

Werk vrywillig by plaaslike gemeenskapsroepe of instansies

Vrywilligerswerk is 'n goeie manier om ondersteuning en veerkragtheid binne 'n gemeenskap te bou. Werk as vrywilliger by 'n plaaslike NRO of 'n geloofsgebaseerde organisasie en kyk hoe jou unieke vaardighede ander tot diens kan wees.

06

Slotsom

Hierdie gids is propvol dinge waaroor jy moet dink en wat jy kan doen. Dit is maklik om oorweldig te voel met alles wat gedoen moet word, maar onthou twee belangrike dinge.

01

Eerstens, jy is nie alleen nie. Jy hoef nie al hierdie probleme op jou eie of alles gelyktydig aan te pak nie. Jy is deel van 'n groot en diverse sosiale netwerk en mense is hier om jou te ondersteun. Jou belangrikste taak is om hierdie besprekings te begin voer deur met jou vriende, familie en mense in jou netwerke te praat en te besef hoe belangrik dit is om voorbereid te wees op en gereed te wees om op verskillende noodgevalle te reageer.

02

Tweedens, hierdie is net die begin. Om nood- of rampvorbereid te raak is 'n proses en dit neem tyd. Ons hoop dat jy die inligting in hierdie gids kan gebruik om daardie proses te begin, om jouself en jou gemeenskap te help om anders te dink oor rampe en wat jy kan doen om beter voorbereid te wees.

Op die ou end, **wat ons eintlik probeer bereik, is die skepping van sterk en veerkragtige samelewings, wat die vermoë het om te reageer en aan te pas by watter situasie hulle ook al bevind.** Dit vereis kennis, vaardighede en inligting en ons hoop dit is wat hierdie gids vir jou gegee het.

Ons hoop dat jy hierdie gids gebruik om 'n voorspraakmaker vir noodgereedheid in jou eie gemeenskap te word en saam met ons die pad sal stap om meer veerkragtige en voorbereide generasie jongmense te skep.

Erkennings

Die Youth Emergency Guide is 'n UNICEF Suid-Afrika Kantoor-inisiatief. Dit is die resultaat van 'n reeks werkwinkels en langafstand-skakeling met jongmense van regoor Suid-Afrika. Die UNICEF- en Youth@SAIIA-spanne bedank almal wat deelgeneem het en so gewillig van hul tyd en kundigheid gegee het.

Jeugbydraers

Die Jeug-Noodgids is geskep deur kinders en jongmense, tussen die ouderdomme van 13-25 jaar, van regoor Suid-Afrika. 'n Reeks virtuele opleidingswerkwinkels en langafstand-opstelsessies, gelei deur die jeug is oor 'n tydperk van 6 maande in 2022 gehou. Jeugbydraers en skriftelike voorleggings is gebruik om die algehele struktuur en inhoud van die Jeug-Noodgids te bepaal.

Abbie Sandlana
Almaaz Mudaly
Angela Hoyo
Antonet Mangatane Ntjana
Asanda Amahle Mjoli
Asemahle Grace Mafabeni
Ayanda Tuku
Basetsana Happy Pitso
Bayanda Dlodlo
Blessed Zvingaidza
Bonolo Agnes Sekese
Busisiwe Dyonase
Celaet Mary-Ann Pretorius
Charmaine Mvundla
Chumani Olwethu Mcengwa
Courtney Ruvimbo Madziwa
Curtleigh Alaart
Dimpho Raesibe Ntsoane
Elovuyo Makohliso
Erica Seshane
Esami Lydia Msabala
Farha Mustan
Gaoreteleloe Maseko
Gerald Seakamela
Gugulethu Tyopho
Haley Jade Hoffman
Hunadi Mphahlele

Indiana Rahman
Iviwe Mtimde
Jake Backhouse
Jessica Mc Lean
Juliet Muzudzuwane
Keaaleboga Motlhankane
Keitumetse Mohlotja
Keren Bianza Makinda
Kahliso Myataza
Lazola Zuma
Lebogang Mohlala
Leboghang Nkambule
Lehlogonolo Marokane
Leonah Miniyothabo Ndlovu
Lethukuthula Sibuso Mohlwayo
Lilian-Lee Mumba
Lindokuhle Mahlangu
Lorena Gouws
Lusanda Baai
Lwandle Sibiya
Masechaba Prudence Ntsane
Mbalenhle Ncube
Megan Tugwete
Mogomotsi Motshegwe
Moloko Sebeka
Mthobisi Mzamo Ngwenya
Muano Nonge

Nadia Odendaal
Ngwako Ramakgoakgoa
Nina Masilela
Nokukhanya Mkhwanazi
Nthabiseng Mabetlela
Ntikana Ramohlale
Ntiyiso Maswanganyi
Ntokozo Hlatshwayo
Ntokozo Mdaki
Obakeng Kamela
Olerato Carol Manyapelolo
Ornella Simo Wambo
Peniel Kadima
Pètra de Beer
Phando Mathalise
Phethile Jessie Nxumalo
Phidza Budzwa
Plantinah Bonolo Phiri
Presley Vuyo Sibanda
Refilwe Molisana
Relebogile Rejoyce Palane
Remoratile Morake
Ridwaan Salie
Rifumo Chauke
Risima Eloi Ngobeni
Rixongile Mashele
Rufaro Masango

Samila Ntlebi
Sandisiwe Qavane
Setumo Leepo
Sicelo Shange
Sikhulile Khumalo
Sinoxolo Cakata
Sisa Dube
Somila Radoni
Sthembiso Zungu
Tara Roos
Tegra Kaluwa Diur
Thabisa Sibahle Gasu Nokhenkce
Thandeka Mncube
Thato Mhlungu
Thembi Ntuli
Thorisho Makgato
Tondani Luvhengo
Tracy Mbali Khoza
Tshepiso Pricilla Mofoleng
Tshi Tshivhandekano
Tyla Nxumalo
Vision Maluleke
Wanayi Jenje
Wei Kang Johnny Ren
Yahya Mayet
Yanga Hamnca

Jeugprogramme by die Suid-Afrikaanse Instituut vir Internasionale Sake (Youth@SAIIA)

Die implementeringsvennoot, saam met UNICEF Suid-Afrika, het die werksinkels gefasiliteer, jeugbydraers wat ontvang is, ingesamel en ontleed en hierdie gids saamgestel.

Projekleier: Desirée Kosciulek

Hoofskrywer: Dr Kiara Worth

**Bykomende mede-outeurs en
ondersteuningspan:**

Lucelle Naidoo

Ditebogo Lebea

Chiara Jeptha

Kopano Moraka

Itumeleng Mphure

Thuli Montana

Bonolo Moikanyane

Nthabiseng Mabetlela

Zaheer Sooliman

Dankie aan alle UNICEF Suid-Afrika kollegas wat bygedra het.

Pumla Ntlabati Kaitswe

Janine Simon-Meyer

Daniel Hartford

Sudeshan Reddy

Lungelo Matangira

Mandisa Mathobela

Hellen Nyangoya

Toby Fricker

Bruce Mathebe

Nicole Anthoo

Carmel le Roux

Erika Vegter

Abraham Okiror

Rory Williams

Siphelele Chingono

Ben Albert Smith

Spesiale erkenning aan Kristel Fourie van die Afrika Sentrum vir Rampstudies aan die Noordwes-Universiteit en Ian Scher van Rescue South Africa.

- Voorblad:** [@UNICEFSouthAfrica/Guercia](#) - Lungelo Matangira, van UNICEF Suid-Afrika, praat met 'n leerder wat deur vloede in Molweni, KwaZulu-Natal verplaas is.
- Bladsy 4:** [@UNICEFSouthAfrica/Scherمبرucker](#) - Die son sak op 'n stil Ivory Park op die hoogtepunt van die COVID-19-pandemie in Augustus 2020.
- Bladsy 6:** [@UNICEFSouthAfrica/Guercia](#) - Inwoners loop deur puin op die toneel van vernietiging wat veroorsaak is deur vloede wat die Molweni-gebied van KwaZulu-Natal in April 2022 getref het.
- Bladsy 11:** [@UNICEFSouthAfrica/Guercia](#) - Vroegaand in Isipingo, KwaZulu-Natal, terwyl die gebied herstel van verwoestende oorstromings in April 2022.
- Bladsy 25:** [@UNICEFSouthAfrica/Guercia](#) - 'n Ontheemde vrou rus saam met haar kind in 'n gemeenskapsaal in Molweni, KwaZulu-Natal, na dodelike oorstromings in April 2022.
- Bladsy 32:** [@UNICEFSouthAfrica/Scherمبرucker](#) - Sebatatso (regs) en haar beste vriendin, Bianca, stap saam naby hul huise in Ivory Park, Gauteng, tydens die hoogtepunt van die COVID-19-pandemie.
- Bladsy 38:** [@UNICEFSouthAfrica/Guercia](#) - Lungelo Sogoni hou haar seun Enkosi Sogoni vas terwyl sy die reikpunt van die water uitwys tydens die verwoestende vloede in Isipingo, KwaZulu-Natal.
- Bladsy 39:** [@UNICEFSouthAfrica/Mansfield](#) - Jong vrywilligers en UNICEF-personeel ondersteun die skoonmaak in die Alex-township na wydverspreide plundering in Julie 2021.

Oor UNICEF

UNICEF werk in sommige van die wêreld se moeilikste plekke om die wêreld se mees benadeelde kinders te bereik. Oor meer as 190 lande en gebiede werk ons vir elke kind, oral, om 'n beter wêreld vir almal te bou.

Oor Youth@SAIIA

Die Suid-Afrikaanse Instituut vir Internasionale Sake (SAIIA) is 'n onafhanklike denktank vir openbare beleid wat 'n goed bestuurde, vreedsame, volhoubare en wêreldwyd-betrokke Afrika bevorder. Deur die Youth@SAIIA-programme poog die Instituut om jongmense 'n platform te gee om betrokke te raak by groot kwessies wat die jeug vandag in die gesig staar. Youth@SAIIA werk al vir meer as 'n dekade daaraan om kinders en jeugdiges (13-25 jaar) regoor Suid-Afrika en die streek te mobiliseer en te bekwaam om meer aktiewe burgers te word en effektief deel te neem aan besluitnemingsprosesse wat hul lewens beïnvloed.

